Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

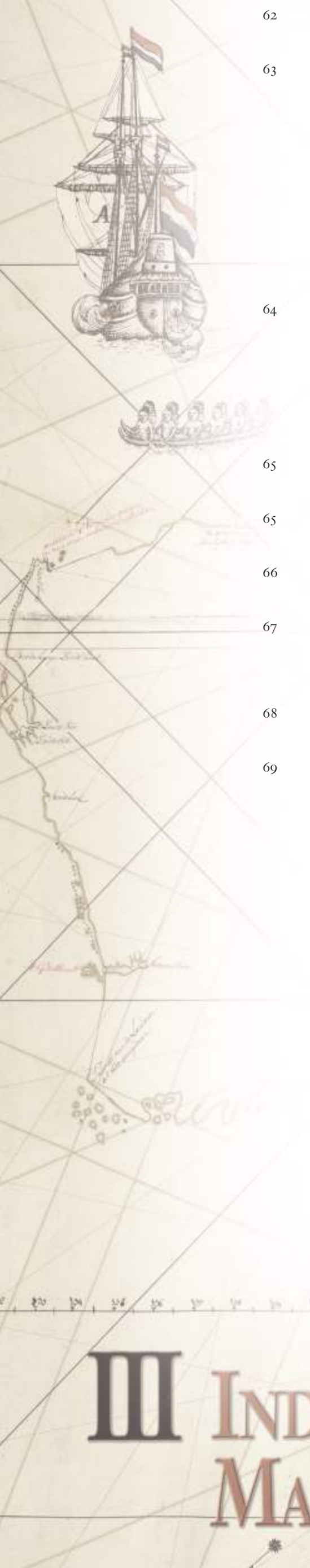

SUMATRA

61 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
'T Eijlandt, S:t Paulo.
The Island, of St. Paul.
Aldus vertoont Hem, Sta. Paulo, int Vorbij Zeijlen.
Thus appears St. Paul, when Sailing Past it.

62 [Aert Gijsels, 1637]:
Inde straet Sunda.
In the Sunda Strait.

62 [Anoniem / Anonymous, ca./c. 1740]:
[Kaart van Straat Soenda].
[Chart of the Sunda Strait].

63 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
[Kaart van de Krakatau-eilanden].
[Chart of the Krakatau Islands].
Noorder Inbocht van de Straat Sunda.
Northern Bight of the Sunda Strait.
Cracatou, gelegen in de / Straat Sunda, op de hooghte van 6. graden Zuijder Breedte.
Krakatau, situated in the/ Sunda Strait, at a Southern Latitude of 6. degrees.
Aldus vertoont hem de Baij van Sillebaer, als men daer op de / Reede Leyt,
En is geleegen int Eijlant Sumatra, op de hoogte van 4 graden, 15 Minuten Zuijder Breedte.
Thus appears Sillebaar [Pasarselebar] Bay, when anchored in the / Roadstead, And is situated on the Island of Sumatra, at a Southern Latitude of 4 degrees, 15 Minutes.

64 Claudius Anthony von Luepken, [1763]:
Let. A. / Kaarte / van / een gedeelte van de Keijzers / bogt aan de Revier / Borne / met de platte grond van / t' Fort / de Jonge Petrus Albertus / aangelijt in den / Jaare 1763.
Let. A. / Chart / of / a part of the Keizers / Bay on the Borne / River / with the plan of / the Fort / de Jonge Petrus Albertus / constructed in the / Year 1763.
Let. B. / [plattegrond van het fort en omgeving op grotere schaal].
Let. B. / [plan of the fort and its environs to a larger scale].

65 [Anoniem / Anonymous, ca./c. 1778]:
[Kaart van Zuid-Sumatra en Straat Soenda].
[Chart of South Sumatra and the Sunda Strait].

65 Capitain Lieutt. W. Correll, [ca./c. 1803]:
[Kaart van Zuid-Sumatra en Straat Soenda].
[Chart of South Sumatra and the Sunda Strait].

66 Witten de Gruyter den 20 April 1744:
[Kaart van de kust van Zuid-Oost Sumatra].
[Chart of the coast of South-East Sumatra].

67 [Anoniem / Anonymous, 1680-1700]:
[Kaart van Billiton, Bangka en de kusten van Zuid-Oost Sumatra en Noord-West Java].
[Chart of Billiton, Bangka and the coasts of South-East Sumatra en North-West Java].

68 [Gerrit de Haan, 1760]:
[Batavia tot Palumbangh].
[Batavia to Palembang].

69 Jan Theunis Busscher / 1830:
Nieuw Kaart / van / het westelijkste gedeelte / der Javasche Zee / strekkende van / Batavia tot Banka / met de Straat Sunda Banka / Gaspar en de Clement Straat.
New Chart / of / the western part / of the Java Sea / extending from / Batavia to Bangka / with the Sunda Strait Bangka / the Gaspar Strait and the Clement Strait.

Deel 2 / Part 2

70-71 [Gerrit de Haan, 1760]:
[De Revier Lampong Toullang Bouwangh].
[The River Lampoeng Toelangbawang].

72 [Anoniem / Anonymous, 1810]:
Schets / van het beloop / der / Rivier Toelangbawang.
Sketch / of the course / of the / River Toelangbawang.
Schets / van het beloop / der / Rivier Tjiecampong.
Sketch / of the course / of the / River Sekampoeng.
Enumeratie / der campongs / langs de / rivier Siepoetie / en het bovendeel van Secampong / benevens eene schets der landwe / gen tuschen de Rivieren / Toelangbawang & Secampong.
Enumeration / of the villages / along the / river Sepoetih / and the upper part of the Sekampoeng / with a sketch of the country / roads between the Rivers / Toelangbawang & Sekampoeng.

73 [Anoniem / Anonymous, 1740]:
[Plattegrond van het fort Valckenoog].
[Plan of Fort Valckenoog].

74 Johan Blaeuw, 1647:
[Kaart van de Straat van Malakka].
[Chart of the Strait of Malacca].

75 [Gerrit Hesselsz, 1633-1637]:
[Kaart van de Straat van Malakka].
[Chart of the Strait of Malacca].

76 [Gerard van Keulen, 1704-1720]:
In de Oost Indische Zee / de Straat van / Sumatra / tot aan de Straat Drioens / en de Straat Sinkapura / in Het Groot.
In the East Indian Sea / the Sumatra / Strait / to the Doerian Strait / and the Singapore Strait / to a Large Scale.

77 Isaak de Graaf, 1733:
[Kaart van Sumatra, de Straat van Malakka en nabijgelegen eilanden].
[Chart of Sumatra, the Strait of Malacca and neighbouring islands].

78-79 [Gerrit de Haan], 1759:
[Straat Malacka].
[The Strait of Malacca].

80 [Anoniem / Anonymous, ca./c. 1742]:
[Kaart van de Straat van Malakka].
[Chart of the Strait of Malacca].

81 [Gerrit de Haan, 1760]:
[Staart Drioens].
[The Doerian Strait].

82 [Jan Theunis Busscher], 1820:
Nieuw Kaart / van / Straat Drieon / Malakka en Sinkapoer / strekkende van Banka / tot / Malakka.
New Chart / of / the Doerian / Malacca and Singapore Straits / extending from Bangka / to / Malacca.

83 W. van Es, [1756]:
De Rivier Jambij.
The Djambi River.

83 [Anoniem / Anonymous, 1710-1750]:
De Rivier van Jambij.
The Djambi River.

84 [Dirck van Lier, 1659]:
[Plattegrond van de loge te Djambi].
[Plan of the trading post at Djambi].

84 [Anoniem / Anonymous, 1670-1679]:
Jambee Towne.
De stad Djambi.

III Indische Archipel en Oceanië / Malay Archipelago and Oceania

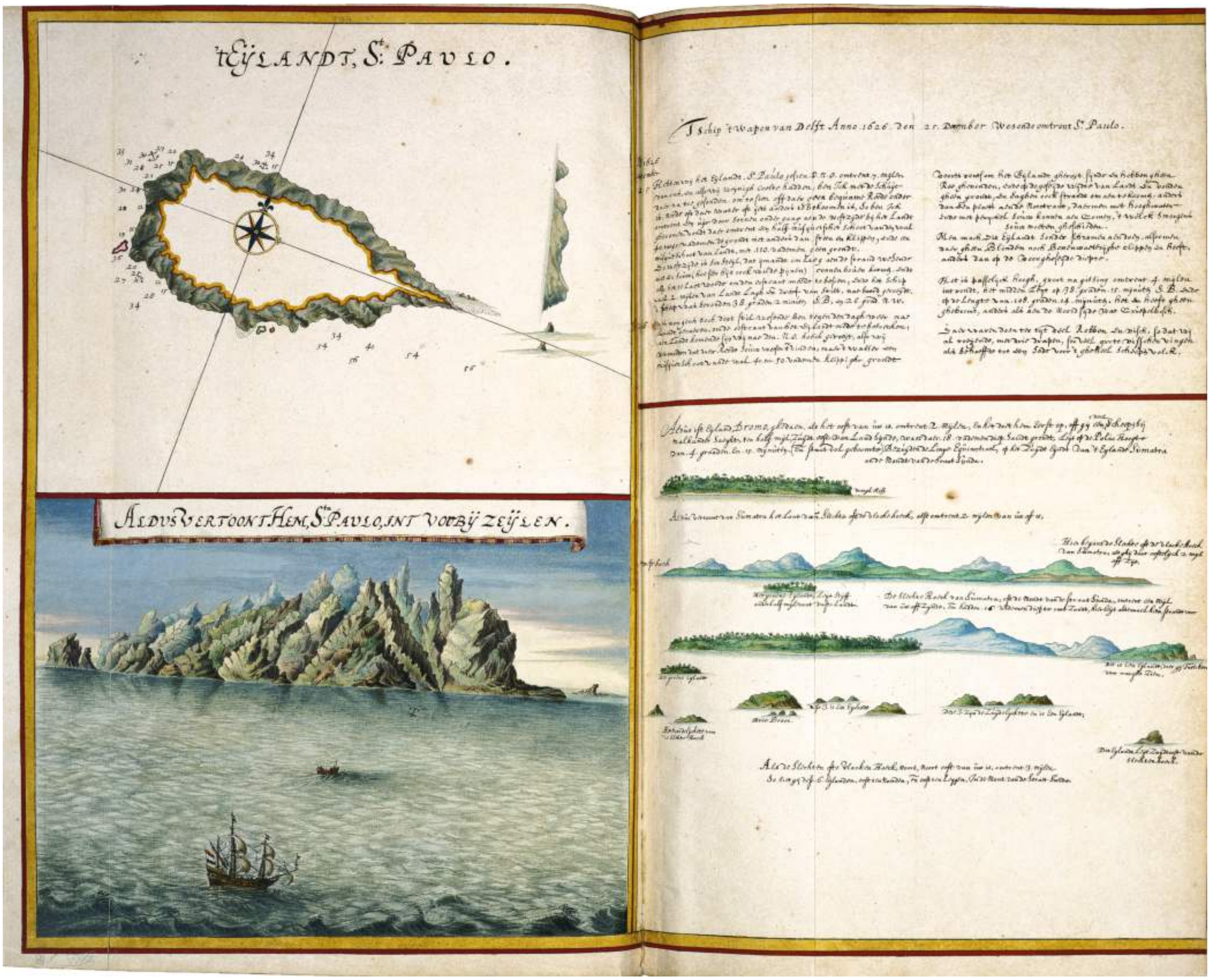
't Eÿlandt, S.t Paulo.
Aldus vertoont Hem, S.te P. Paulo, int vorbÿ zeÿlen.
't Schip 't Wapen van Delft Anno 1626 den 25. December Wesende omtrent S.t Paulo.

Verklaringen: [bij de letters in de tekening] beschrijvingen :
Explanations: [to the letters in the drawing] descriptions :

3 Mijlen A. int Z.Z.O., B. Zijnde 4 Boomen int Z. 1/2.O., C. Z.Z.W. Van B. tot C. staat meest vol geboomten.
Idem 3 Mijl D. Z. 1/2.O, Zijnde de Wijtsten Klip A. Zd.& O. Een witagtige vlek in't Gebergte. B. Z.W.t.Z., Zijnde een groote Boom. a. Z.W. 1/2.Z, De 3 klijnsten Boomen daar Nevens. C. Z.W. 1/2.W: 't Westelijkste Landt, Van B. tot C. Staat 't meest vol Geboomten.

Enggano. Het eerste stukje Oost-Indisch grondgebied dat ooit door Nederlanders van nabij werd gezien was het eiland Enggano voor de zuidwestkust van Sumatra, tijdens de 'Eerste Schipvaert' in 1596. Het eiland was indertijd bekend onder de naam Pugniatan en onder de Portugese naam Ilha Dengano, maar werd door Johannes Vingboons op zijn hierna volgende kaart van ca. 1665 aangeduid met de raadselachtige naam 'Dromo' (blad 61). Tijdens dit eerste contact in 1596 bleef het bij het aanroepen van de plaatselijke kustbewoners, waarna de expeditie verder voer naar Zuid-Sumatra en Bantam op Java. De VOC heeft ook later nooit een vestiging op Enggano gehad, maar het eiland was wel een belangrijk oriëntatiepunt in de navigatie, ongetwijfeld ook de reden dat de schippers Van Schilde en Hoogendorp in 1757 deze kustaanzichten vervaardigden.

Enggano. The first piece of East Indies soil that the Dutch ever saw from close-up was the island of Enggano off the south-west coast of Sumatra, during the *Eerste Schipvaert* (First Fleet) in 1596. At that time the island was known both by the name Pugniatan and by the Portuguese name Ilha Denggano, but on the following map from about 1665 was referred to by Johannes Vingboons with the enigmatic name *Dromo* (sheet 61). During the first contact in 1596 nothing more was done than hail the coastal inhabitants, after which the expedition sailed on to South Sumatra and Bantam on Java. The VOC never had a settlement on Enggano, but the island was an important point of orientation in navigation, and this is undoubtedly also the reason that captains Van Schilde and Hoogendorp created these coastal views in 1757.

blad 61 / sheet 61:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 36:26.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

'T Eijlandt, S:t Paulo.

The Island, of St. Paul.

[profiel / profile]

Aldus vertoont Hem, Sta. Paulo, int Vorbij Zeijlen.
Thus appears St. Paul, when Sailing Past it.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart + 5 profielen : ms op papier, gekleurd, 55 x 70 cm.
1 map + 5 profiles : ms on paper, coloured, 55 x 70 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsboven] een beschrijving :
Explanations: [upper right] a description :

'T Schip 't Wapen van Delft Anno 1626 den 25 December Wesende omtrent St. Paulo
Ao 1626 December.
25. Hebben wij het Eylandt. St. Paulo gesien. O.N.O. omtrent 7. mylen van ons, en also wij weijnigh coelte hadden, ben Ick met de schuijt daer na toe gesonden, om te sien offt daer geen bequame Reedt onder is, meede oft daer water oft ijets anders te bekoomen is. So ben ick omtrent een uijr voor sonnen ondergang aen de Westzijde bij het Landt ghecomen, vondt daer omtrent een half musquetschot schoot van den wal 40. tot 45. vademen de grondt niet anders dan steen en klippen, ende een musquetschoot van Landt, met 110. vademen geen grondt. De Westzijde is soo steijl, dat ijemandt om Laeg aen de strand wesende niet en souw (hoe seer hijt oock wilde pijnen) connen boven komen. Ende also het te Laet worde om den oostcant meede te besien, ende het schip wel 2. mijlen van landt lagh en dreef van stilt, nae boord geroeijdt. 't Scheep wat bevonden 38. graden. 2 minuten S:B, en 26 grad. N.W.
26. Des morgens noch doot stil wesende ben tegen den dagh weer nae landt gevaeren, om de oostcant van het eijlandt mede te besoecken, aen landt komende sijn wij nae den N.O. hoeck geroeijt, also wij vermoeden dat daer Reede souw wesen t. vinden, maer wasser een musquetschoot vande wal 40. tot 50 vademen klippighe grondt.
Voorts rontsom het Eijlandt gheroyt sijnde en hebben gheen Ree ghevonden, ende op de geseijde wijte van landt en vonden gheen grondt, en saghen occk strandt om aen te koomen, anders dan een plaets aende Noortcant, daermen met hooghwater ende met peryckel souw konnen aen comen, 't welck 's morgens souw moeten gheschieden.
Men mach dit Eijlandt sonder schromen aen doen, alsoo men daer gheen Blinden noch Bovenwaeterijghe clippen en heeft anders dan op de voorgheseijde diepte.
Het is passelijck hoogh, groot na gissing omtrent 4. mijlen int rondt, het midden leijt op 38. graden 15. mijnuten S.B. ende op de lengte van 108. graden 14. mijnuten, het en heeft gheen gheboomt, anders als aen de Noordsijde wat Creupelbosch.
Daer waren doen ter tijt veel Robben en visch, so dat wij al roeijende, met drie drapen, soo veel grote visschen vingen als behoeffde tot een sode voor 't gheheel scheepsvolck.

[profielen rechtsonder] beschrijvingen :
[profiles to the lower right] descriptions :

Aldus ist Eijland Dromo, ghedaen, als het oost van uw is, omtrent 2. Mijlen, en het doet hem Eerst op, oft gij een deel Scheeps bij malkander saeght, En half mijl, Zuid oost Vant Land Sijnde, wast daer 18. vademen diep handt grondt Leijt op de Polus Hoogte van 4. graden, En 15. Mynuten. (En staat vol geboomte) Bezuijden de Linye Equinoctiael, op het Zuijdt Eijndt van 't Eijlandt Sumatra an de Mondt van de Straat Sunda.

Droogh Riff.
Aldus vertoont van Sumatra het Landt vant Slechte oft de Vlacke hoeck, alst omtrent .2. mijlen van uw af is.

West hoeck.
Hier begint de Slechte oft vlacke hoeck van Sumatra als ghij daer oostelyck 2 mijl aff zijt.
Het groene Eijlandt leyt stijff anderhalf mijl vant vaste landt.
De Slechte Hoeck van Sumatra, ofte de Mondt van de straat Sunda, omtrent een mijl van uw affzynde, En Hadden 15 vademen dieper vast Zandt, hier leyt altemael hier strant voor.

Het groene Eijlandt.
Dit is Een Eylandt, daer gij Tusschen door mooght Zien.
Het noordelijckste van de Slechte Hoeck.
Drie Broers.
Dese 3 is Een Eylandt.
Dese 3 zijn de Zuydelyckste en is Een Eylandt.
Dit Eylandt ligt Zuydoost vande Slechte Hoeck.

Als de Slechten ofte vlacken Hoeck, Noort, Noort oost van uw is, omtrent 3 mijlen so hebt gij dese 6 Eijlanden, oost ten Noorden, en oosten leggen, in de Mont vande Straat Sunda.

St. Paul, Enggano en Vlakke Hoek (Tanjung Belimbing). Het linkerdeel van dit blad uit de Atlas Blaeu-Van der Hem geeft de oudste Nederlandse kusttekening en kaart van het eiland St. Paul in de zuidelijke Indische Oceaan weer, door Johannes Vingboons omstreeks 1665 met de bijbehorende beschrijving overgenomen uit het journaal van het schip *'t Wapen van Delft* uit 1626, dat nu in origineel niet meer aanwezig is. Aan de eilanden St. Paul en Amsterdam zal uitvoeriger aandacht worden besteed in het deel van de *Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie* met betrekking tot Afrika. Van belang voor het voorliggende atlasdeel zijn de landverkenningen van het uiterste zuidwesten van Sumatra rechtsonder, die aanzichten tonen van 'Dromo' (Enggano), het 'Groene Eijlandt' (waarschijnlijk Klein Fortuin, Poelau Betoewah, Pulau Betuwah) en de 'Drie Broers' (Poelau/Pulau Tiga). De 'Vlacke' of 'Slechte Hoeck' (Vlakke Hoek, Tandjoeng/Tanjung Belimbing) markeert de westelijke toegang tot Straat Soenda.

St. Paul, Enggano and Tanjung Belimbing (Vlakke Hoek). The left-hand portion of this sheet from the Blaeu-Van Der Hem Atlas reproduces the oldest Dutch drawing and map of the island of St. Paul in the southern Indian Ocean. In about 1665 Johannes Vingboons adopted this, with the accompanying description, from the log of the ship *'t Wapen van Delft* dating from 1626, which no longer exists in the original. More space will be devoted to the islands of St. Paul and Amsterdam in the volume of the *Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company* relating to Africa. Of importance for the present volume are the landfalls of the extreme south-west of Sumatra on the right below, which give views of *Dromo* (Enggano), the *Groene Eijlandt* ('Green Island', probably Klein Fortuin, Pulau Betuwah) and the *Drie Broers* ('Three Brothers', Pulau Tiga). The *Vlacke* or *Slechte Hoeck* (Vlakke Hoek, Tanjung Belimbing) marks the western entrance to Sunda Strait.

Sumatra

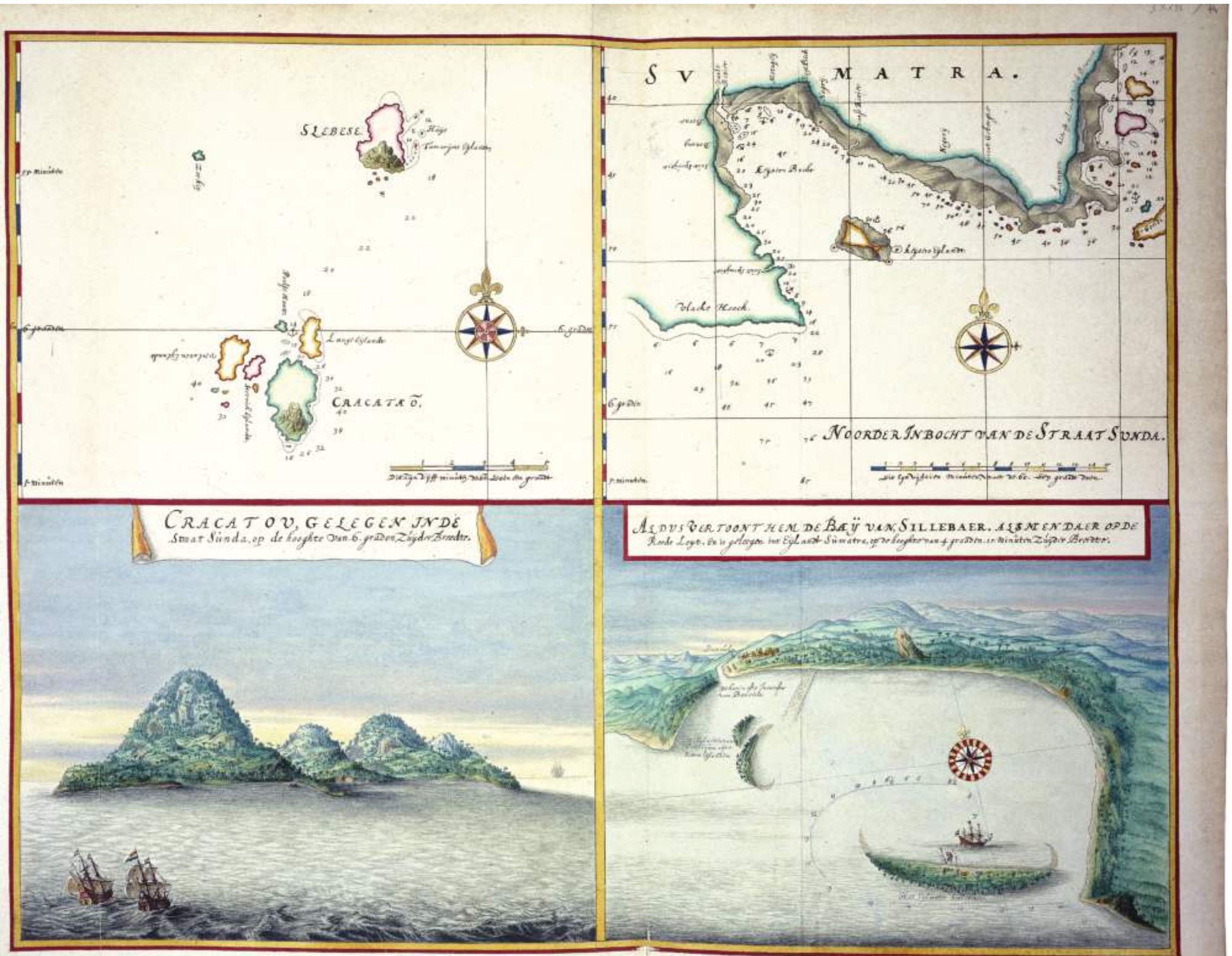
SLEBESE.
CRACATA Õ.
SV MATRA.
Noorder Inbocht van de Straat Sunda.
CRACATOV, GELEGEN INDE
Straat Sunda, op de hoogte van 6. graden Zuyder Breedte.
ALDVS VERTOONT HEM DE BAÿ VAN SILLEBAER. ALSMEN DAER OP DE
Reede Leyt, En is gelegen int Eÿlandt Sumatra, op de hoogte van 4 graden, 15 Minuten Zuyder Breedte.

Straat Soenda (Selat Sunda) en de Lampoengs (Lampung). De bladen 62 t/m 73 zijn gewijd aan het kaartbeeld in de compagniestijd van Straat Soenda en de aangrenzende kusten van de Lampoengs, de Bantamse peperdistricten die vanaf de onderwerping van Bantam in 1684 *de facto* en vanaf 1752 ook formeel onder oppergezag van de Hoge Regering stonden. Ter handhaving van het compagniesmonopolie op de handel in de Lampoengs werden hier enkele kleine versterkingen aangelegd. Kort na 1684 verrees aan de Semangkabaai bij de monding van de Beloerivier (Wai Belu) de pagger Semangka ('Samanca', Deel I: *Atlas Isaac de Graaf/Atlas Amsterdam*, 1-38), in 1763 werd iets verder westelijk aan dezelfde baai het fort De Jonge Petrus Albertus gebouwd (blad 64), en in 1738 vestigde de Compagnie aan de bovenloop van de Toelangbawang-rivier in het binnenland van de Lampoengs het fortje Valckenoog (blad 73).

The Sunda Strait (Selat Sunda, Straat Soenda) and the Lampongs (Lampung, Lampoengs). Sheets 62-73 are devoted to the depiction on maps from the time of the Company of the Sunda Strait and the adjacent coasts of the Lampongs, the Bantam pepper districts that after the subjection of Bantam in 1684 de facto and from 1752 also formally were under the sovereignty of the High Government. In order to maintain the Company's monopoly on the trade in the Lampongs several small fortificatons were erected. Shortly after 1684 there stood on Semangka Bay near the mouth of the Belu River (Wai Belu) the stockade Semangka ('Samanca', Volume I: *Atlas Isaac de Graaf/Atlas Amsterdam*, 1-38), in 1763 a little further to the west on the same bay Fort De Jonge Petrus Albertus was built (sheet 64), and in 1738 the Company set up the little fort of Valckenoog (sheet 73) on the upper reaches of the Tulangbawang River in the interior of the Lampongs.

blad 62 boven / sheet 62 above:

Badische Landesbibliothek, K478 fols. 66-67.

[Aert Gijsels, 1637] :

Inde straet Sunda.

In the Sunda Strait.

1 kaart : ms op papier, 20 x 31 cm.
1 map : ms on paper, 20 x 31 cm.

Schaalstok van 1 myl = [ca. 1 : 84.100].
Scale-bar of *1 myl* = [approximately 1 : 84,100].

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters a t/m h :
Explanations: [left] a key to the letters a to h :

Letter a. Vertoont hem de bocht daar prins wilm strande.
b. Is de bocht daar ons volck van lant gaande inde boot van zutphen / ginge om aen boort te varen.
c. Is de hoeck daer zutphen syn roer affstiet.
d. Is de bocht daar hy de gantsche nacht vande hoeck afgeraackt / sijnde bleeff sitten.
e. Is een klein eijlantge.
f. Ist gat daat leeuwaarde volgens t seggen soude door gedreven sijn.
g. Is een kleyn eijlantge aende vaste Cust van Samatra liggende als waar dicht / by seer vlack water en bequame anckrgrond.
h. Is de Bocht daar de Javanen off vaeren.

De retourvloot van de voormalige gouverneur van Formosa Hans Putmans, die 29 december 1636 uit Batavia vertrok, kwam in Straat Soenda door onverwacht hevige stormen in moeilijkheden. De *Prins Willem* raakte de bodem bij 'een vande Varckenseijlanden bij Lampon' aan de Sumatraanse zuidkust en werd zo zwaar beschadigd dat het schip opgegeven moest worden; de *Zutphen* verloor zijn roer. Putmans zeilde terug naar Batavia om hulp en reparatiemateriaal te halen. Om 'confusie int bergen der goederen voortecomen' nam intussen de raad van Indië Aert Gijsels ter plaatse de leiding bij de bergingsoperatie. Hij had de vloot na vertrek uit Batavia begeleid om de kisten van de opvarenden te 'visiteren', dus te inspecteren op verboden handelswaar. Vanuit Batavia kwam Putmans terug met tien 'kloeke Chinezen', die met bijlen de *Prins Willem* openhakten. Bengaalse duikers haalden daarna de goederen uit het verongelukte retourschip. Gijsels maakte ofwel gedurende de berging, ofwel tijdens zijn eigen terugreis naar Nederland bijna een jaar later, het hier gereproduceerde kaartje met beschrijving van de onheilsplek. Het toont de Varkenshoek (Tandjoeng Toea/Tanjung Tua) met de ervoor liggende eilandjes, waarschijnlijk enkele van de Zutphens Eilanden (Poelau Soemoer/Kepulauan Sumur) ten noordwesten van Dwars in de Weg (Poelau/Pulau Sangiang). De 'Zutphens baij' die op de kaart van Isaak de Graaf voorkomt (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, I-37) verwijst naar de gebeurtenissen van 1636-1637, evenals de latere naam Zutphens Eilanden.

The return fleet of the former Governor of Formosa, Hans Putmans, who departed from Batavia on 29 December 1636, got into difficulties in the Sunda Strait because of unexpected heavy storms. The *Prins Willem* ran aground on 'one of the Varckens Islands off Lampong' on the south coast of Sumatra and was so badly damaged that the ship had to be abandoned, while the *Zutphen* lost her rudder. Putmans sailed back to Batavia to get help and materials for the repairs. Meanwhile 'in order to avoid confusion in salvaging the goods', Councillor of the Indies Aert Gijsels took control of the salvage operation on the spot. He had accompanied the fleet after leaving Batavia in order to 'visit' the boxes of those on board, in other words to inspect them for forbidden trade goods. Putmans came back from Batavia with 'ten sturdy Chinese', who chopped the *Prins Willem* open with heavy axes. Bengali divers then fetched the goods out of the sunken ship. Either during the salvage or on his own return to Holland almost a year later, Gijsels made the map reproduced here with description of where the disaster happened. It shows the *Varkenshoek* (Tanjung Tua) with the little islands lying off it, probably some of the Zutphens Islands (Kepulauan Sumur) to the north-west of *Dwars in de Weg* (Pulau Sangiang). The *Zutphens baij* that is found on Isaak de Graaf's map (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, I-37) alludes to the events of 1636-1637, as does the later name given to these islands, Zutphens Islands.

blad 62 onder / sheet 62 below:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-14-022.

[Anoniem, ca. 1740] :
[Anonymous, c. 1740] :

[Kaart van Straat Soenda].

[Chart of the Sunda Strait].

Schaalstok van 9 Duytsche mylen 15 voor 1 graadt = [ca. 1 : 400.000].
Scale-bar of *9 Duytsche mylen 15 voor 1 graadt* = [approximately 1 : 400,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 70 x 104 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 70 x 104 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze kaart van Straat Soenda, in de oorspronkelijke beschrijving door J.T. Bodel Nijenhuis gedateerd op ca. 1675, vertoont grote overeenkomsten met de detailkaart van de Varkenshoek en de Zutphens Eilanden door Witten de Gruyter uit 1744 op blad 66 en kan derhalve omstreeks 1740 zijn vervaardigd. De maker is waarschijnlijk echter niet De Gruyter, gezien het afwijkende handschrift.

This chart of the Sunda Strait, in the original description by J.T. Bodel Nijenhuis dated to approximately 1675, shows great similarities to the detail map of the *Varkenshoek* (Tanjung Tua) and the Zutphens Islands by Witten de Gruyter from 1744 on sheet 66 and could therefore have been made around 1740. However, the maker was probably not De Gruyter, in view of the different handwriting.

blad / sheet 63:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 39:17.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van de Krakatau-eilanden].

[Chart of the Krakatau Islands].

Noorder Inbocht van de Straat Sunda.

Northern Bight of the Sunda Strait.

Cracatou, gelegen in de / Straat Sunda, op de hooghte van 6. graden Zuijder Breedte.

Krakatau, situated in the/ Sunda Strait, at a Southern Latitude of 6. degrees.

Aldus vertoont hem de Baij van Sillebaer, als men daer op de / Reede Leyt, En is geleegen int Eijlant Sumatra, op de hoogte van 4 graden, 15 Minuten Zuijder Breedte.

Thus appears Sillebaar [Pasarselebar] Bay, when anchored in the / Roadstead, And is situated on the Island of Sumatra, at a Southern Latitude of 4 degrees, 15 Minutes.

(vervolg op pag. 64 / continued on p. 64)

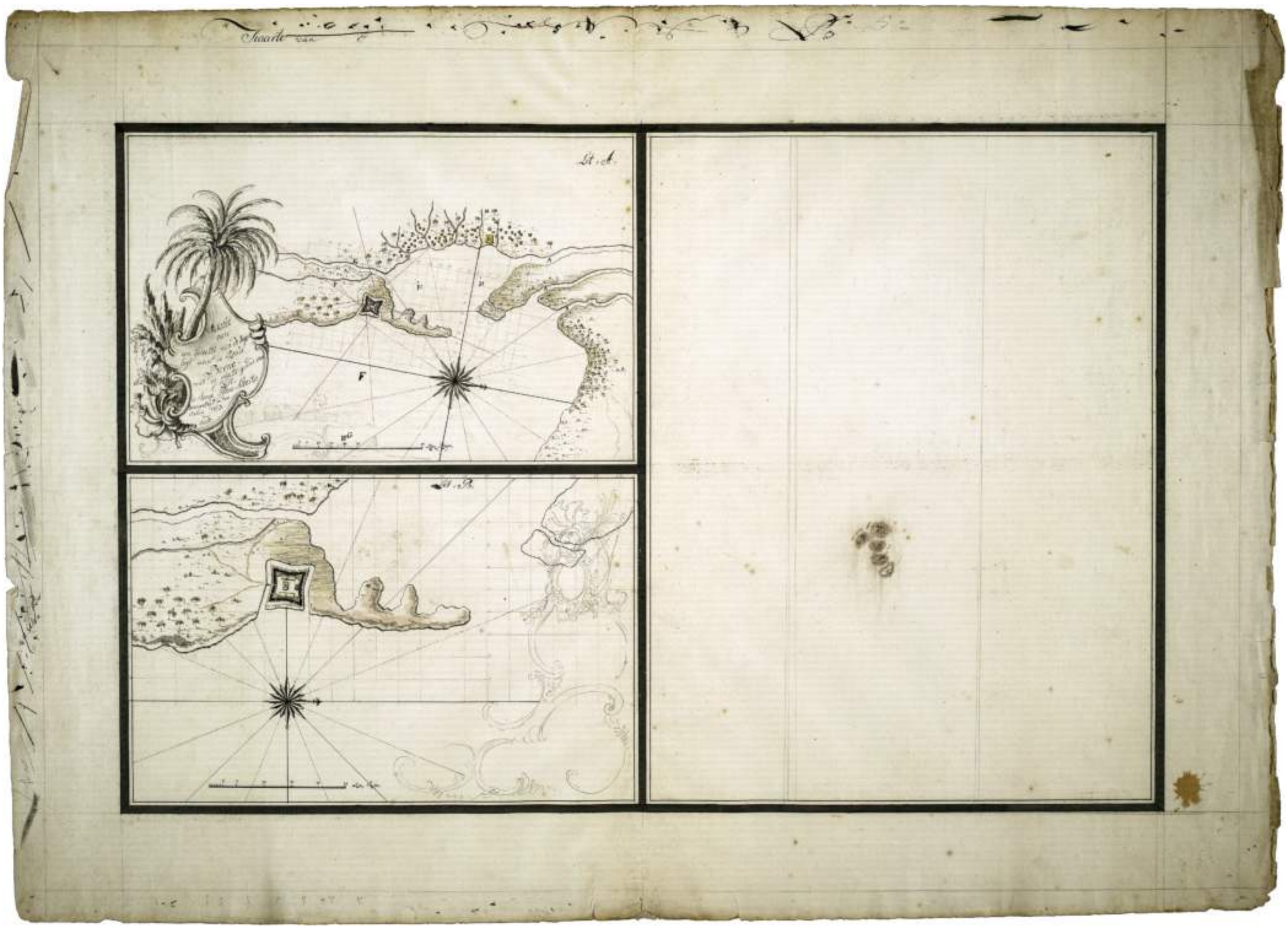

(vervolg van pag. 63 / continued from p. 63)

Schaalstokken van 5 [Duitse mijlen] = [ca. 1 : 416.100]
15 [Duitse mijlen] = [ca. 1 : 848.200].
Scale-bars of 5 [*Duitse mijlen*] = [approximately 1 : 416,100]
15 [*Duitse mijlen*] = [approximately 1 : 848,200].

3 kaarten + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 53,5 x 67,5 cm.
3 maps + 1 profile : ms on paper, coloured, 53.5 x 67.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up

Keizersbaai (Teluk Semangka), Krakatau en Sillebaar (Pasarselebar). Dit blad uit de Atlas Blaeu-Van der Hem laat links een kaart en aanzicht zien van de Krakatau-eilanden in Straat Soenda, in hun vorm van voor de grote uitbarstingen van de Krakatau in 1680 en 1883. Rechtsboven is een kaart van de Keizers- of Semangkabaai (Teluk Semangka) weergegeven, rechtsonder de baai van 'Sillebaar' (Pasarselebar) aan de zuidwestkust van Sumatra, waar na 1684 de EIC een buitenpost van haar vestiging in Benkoelen had.

Teluk Semangka (Keizersbaai), Krakatau and Pasarselebar (Sillebaar). This sheet from the Blaeu-Van der Hem Atlas shows on the left a map and view of the Krakatau Islands in the Sunda Strait, in the form they had before the great eruptions of Krakatau in 1680 and 1883. At the top right a map of the Keizers or Semangka Bay (Teluk Semangka) is given, and below right the bay of *Sillebaar* (Pasarselebar) on the south-west coast of Sumatra, where after 1684 the EIC had an outpost of its establishment in Bencoolen.

blad / sheet 64:

Nationaal Archief, 4.VMF 848.17.

Door CvLp, [1763] :
By CvLp, [1763] :

Let. A. / Kaarte / van / een gedeelte van de Keijzers / bogt aan de Revier / Borne / met de platte grond van / t' Fort / de Jonge Petrus Albertus / aangelijt in den / Jaare 1763.

Let. A. / Chart / of / a part of the Keizers / Bay on the Borne / River / with the plan of / the Fort / de Jonge Petrus Albertus / constructed in the / Year 1763.

Let. B. / [plattegrond van het fort en omgeving op grotere schaal].

Let. B. / [plan of the fort and its environs to a larger scale].

Schaalstok van 100 Rijn. Roejen = [ca. 1 : 4.960]
50 Rijn. Roeien = [ca. 1 : 2.360].
Scale-bar of *100 Rijn. Roejen* = [approximately 1 : 4,960]
50 Rijn. Roeien = [approximately 1 : 2,360].

2 kaarten : ms op papier, (2x) 20 x 30 cm.
2 maps : ms on paper, (2x) 20 x 30 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

De Jonge Petrus Albertus. Het fort De Jonge Petrus Albertus aan de Keizers- of Semangkabaai, gebouwd in 1763 en genoemd naar de voornamen van gouverneur-generaal Van der Parra (1761-1775), werd mogelijk ontworpen door de ingenieur en majoor der artillerie Claudius Anthony von Luepken, die waarschijnlijk ook de maker van deze kaart is. Von Luepken was werkzaam in Batavia vanaf 1751 tot aan zijn overlijden in 1767; aan zijn leven en werken op Java is uitvoerig aandacht besteed in Deel II: *Java en Madoera*, blad 28 e.v. Het fort werd gebouwd aan de monding van de rivier 'Borne', zoals de kaart vermeldt, waarmee de Wai Bornai aan de noordwestzijde van de baai wordt bedoeld.

De Jonge Petrus Albertus. Fort *De Jonge Petrus Albertus* on the Keizers or Semangka Bay, built in 1763 and named after the given names of Governor-General Van der Parra (1761-1775), was possibly designed by the engineer and Major of Artillery Claudius Anthony von Luepken, who probably also made this map. Von Luepken worked in Batavia from 1751 until his demise in 1767. Considerable space is devoted to his life and work in Java in Volume II: *Java and Madura*, sheet 28 and following. The fort was built at the mouth of the river *Borne*, as the map says, referring to the Wai Bornai on the north-western side of the bay.

blad 65 boven / sheet 65 above:

Nationaal Archief, 4.MIKO 50.

[Anoniem, ca. 1778] :
[Anonymous, c. 1778] :

[Kaart van Zuid-Sumatra en Straat Soenda].

[Chart of South Sumatra and the Sunda Strait].

Schaalstok van Vijff Duijtse Mijlen 15 op een Graad = [ca. 1 : 231.500].
Scale-bar of *Vijff Duijtse Mijlen 15 op een Graad* = [approximately 1 : 231,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 71 x 91 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 71 x 91 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De datering van deze kaart van Straat Soenda uit de late compagniestijd is mede gebaseerd op de vermelding van het jaartal 1778 met het stempel van de Kamer Amsterdam van de VOC op verso van de vrijwel identieke kaart 4.MIKO 51.

The dating of this map of the Sunda Strait from the late Company period is based on the mention of the year 1778 on the reverse of the practically identical map 4.MIKO 51, which in addition bears the stamp of the Amsterdam Chamber of the VOC.

blad 65 onder / sheet 65 below:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-15-030.

Den Capitain Lieutt. W. Correll, [ca. 1803] :
Captain Lieut. W. Correl, [c. 1803] :

[Kaart van Zuid-Sumatra en Straat Soenda].

[Chart of South Sumatra and the Sunda Strait].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 50 x 72 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 50 x 72 cm.

Orientatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [midden boven] een opdracht :
Explanations: [above centre] a dedication :

Commandeerende 's Lands Brick d'Avanturier / Aan / Zijn Hoog Edelheid den Heere Siberg, Gouverneur Generaal Van Neerlands Indien.

Deze interessante zeekaart geeft de route tussen Java en een deel van de zuidkust van Sumatra weer, die in 1803 of het voorafgaande jaar werd gevolgd door de brik *d'Avanturier* tijdens een nieuwe hydrografische opneming van een deel van Straat Soenda en aangrenzende kustwateren op last van gouverneur-generaal Johannes Siberg (1801-1805).

This interesting chart shows the route between Java and a part of the south coast of Sumatra followed by the brig *d'Avanturier* in 1803 or the previous year during a new hydrographic survey of a part of the Sunda Strait and adjacent waters on the orders of Governor-General Johannes Siberg (1801-1805).

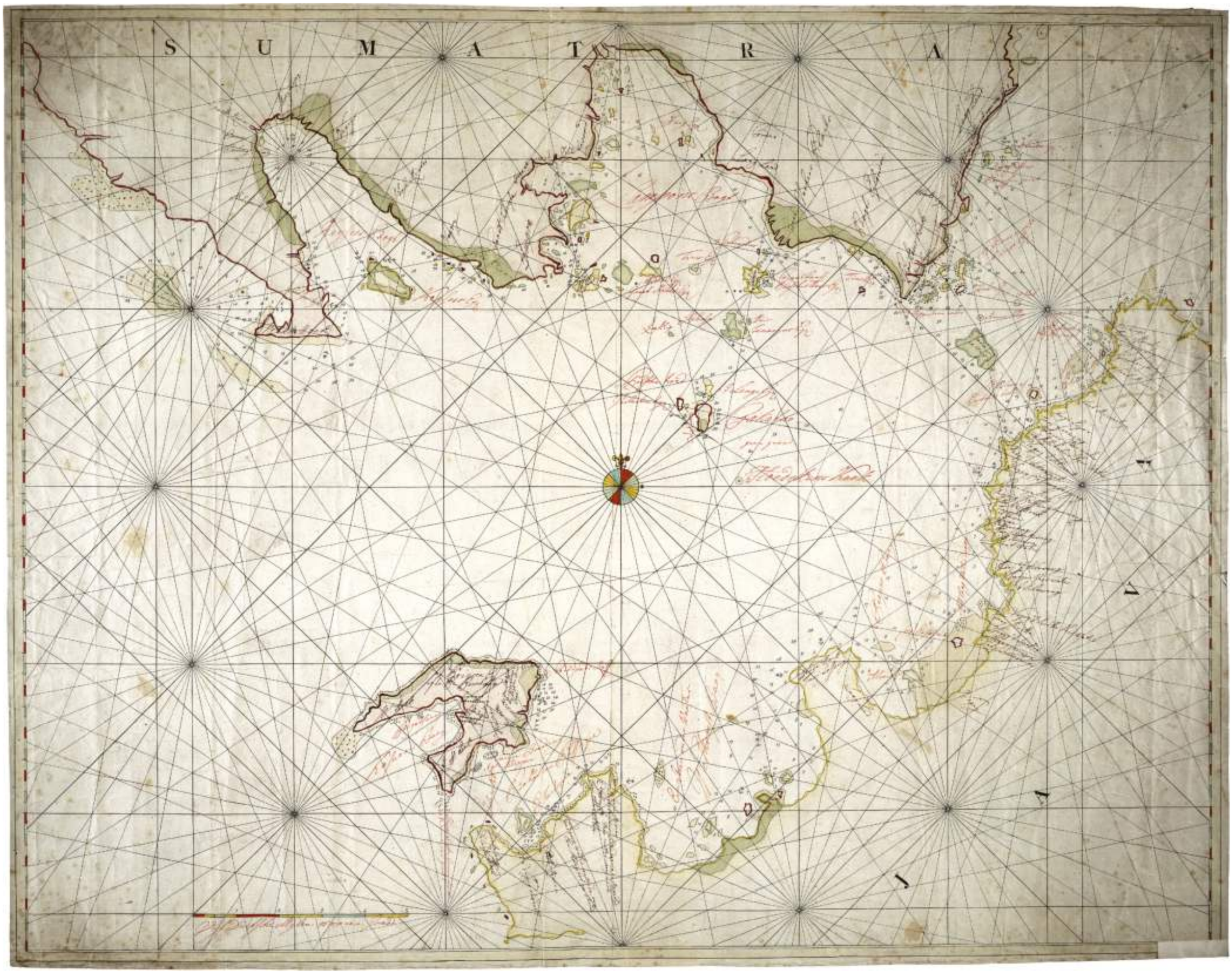
S U M A T R A

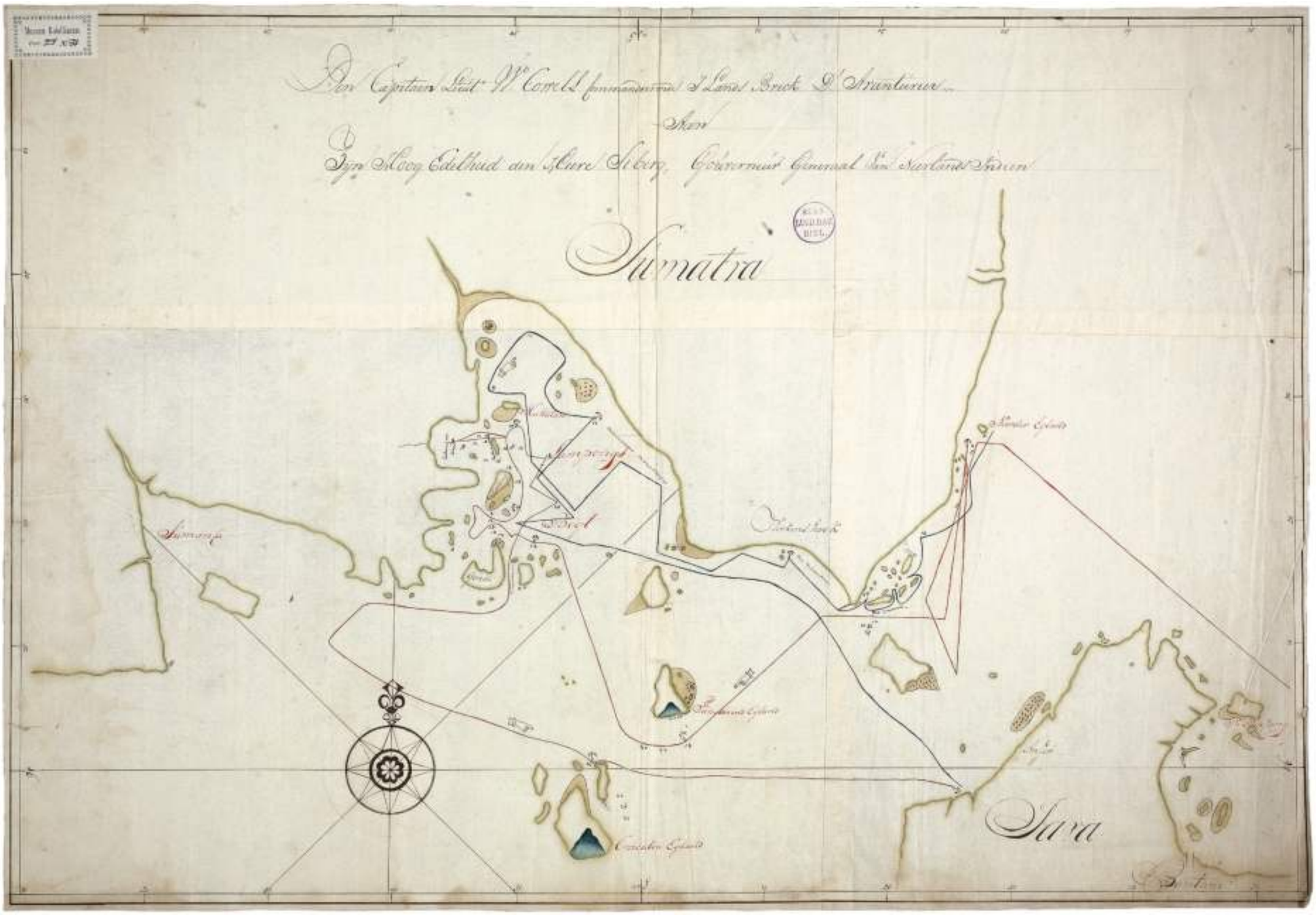
Sumatra
Java

Museum Bodelianum
Port. F. M. 30.

ACAD.
LUGD. BAT.
BIBL.

SUMATRA

Duytsche Mylen 15 d'r Een graad

Den 20 April 1744

blad / sheet 66:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-15-029.

Witten de Gruyter den 20 April 1744 :
Witten den Gruyter the 20th of April 1744 :

[Kaart van de kust van Zuid-Oost Sumatra].

[Chart of the coast of South-East Sumatra].

Schaalstok van 1½ Duytsche mylen 15 Op Een Graadt = [ca. 1 : 35.000].
Scale-bar of *1½ Duytsche mylen 15 Op Een Graadt* = [approximately 1 : 35,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 72,5 x 50 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 72.5 x 50 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Een gedeelte van 't eyland Sumatra, met de vooreylanden Kandang, Rimaut Lang etc.

blad / sheet 67:

Bibliothèque nationale de France / Société de Géographie, DCP SGY B 4.

[Anoniem, 1680-1700] :
[Anonymous, 1680-1700] :

[Kaart van Billiton, Bangka en de kusten van Zuid-Oost Sumatra en Noord-West Java].

[Chart of Billiton, Bangka and the coasts of South-East Sumatra en North-West Java].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen vijfthien voor een graadt = [ca. 1 : 620.700].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen vijfthien voor een graadt* = [approximately 1 : 620,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 86,5 x 79,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 86.5 x 79.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Zuidoostkust van Sumatra, Straat Bangka (Selat Bangka). De kartering van Straat Bangka, de gevaarlijke maar essentiële vaarroute naar Palembang en andere plaatsen aan de oostkust van Sumatra, werd al vroeg aangepakt, evenals die van het later zo belangrijke tineiland Bangka. Het dun bevolkte buureiland Billiton (Belitung) daarentegen leek de Compagnie al bij de eerste vluchtige contacten weinig te bieden te hebben (de tinvoorkomens ter plaatse werden pas na het midden van de negentiende eeuw belangrijk) en was in haar ogen een verder onderzoek dan ook niet waard. Pas veel later verscheen het eiland nauwkeuriger ingetekend op de kaarten, zoals op deze uit de late zeventiende eeuw. De bedekking is die van het prototype 'Batavia tot Palembang', zoals ook de ruim een halve eeuw jongere kaart van Gerrit de Haan op het volgende blad.

South-east coast of Sumatra, Bangka Strait (Selat Bangka). The charting of the Bangka Strait, the dangerous but essential route to Palembang and other places on the east coast of Sumatra, was undertaken quite early, and likewise of the tin island of Bangka which would later become so important. On the other hand the thinly populated neighbouring island of Billiton (Belitung) seemed to the Company on its first cursory contacts to have little to offer (the tin deposits there only became of interest after the middle of the nineteenth century) and in its eyes was thus not worth investigating further. Only much later did the island appear more accurately drawn on maps, such as this one from the late seventeenth century. The coverage is that of the prototype 'Batavia to Palembang', as is the map by Gerrit de Haan on the following sheet from a good half century later.

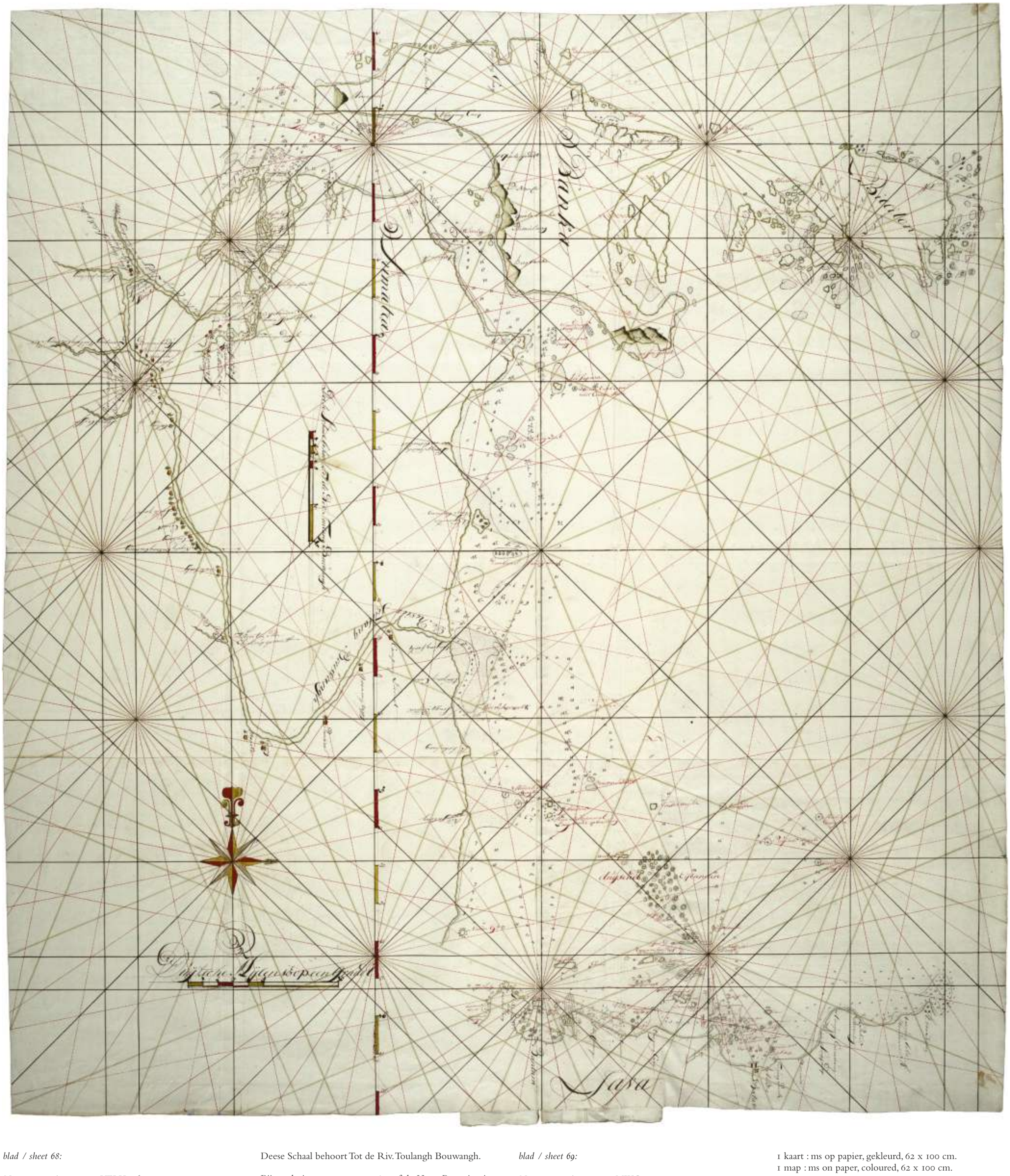

blad / sheet 68:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.1.

[Gerrit de Haan, 1760] :

[Batavia tot Palumbangh].

[Batavia to Palembang].

Schaalstok van 30 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 411.500].
Scale-bar of *30 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 411,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 91 x 101 cm.
1 map : ms op papier, coloured, 91 x 101 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [linksmidden] een aantekening bij een tweede schaalstok :
Explanations: [centre left] a note to a second scale-bar :

Deese Schaal behoort Tot de Riv. Toulangh Bouwangh.

Bij resolutie van 14 maart 1760 gaf de Hoge Regering in Batavia aan het noodzakelijk te achten Straat Bangka en het eiland Bangka zelf beter op te doen nemen en 'in kaart te leggen'. Mogelijk verwerkte Gerrit de Haan in de hier gereproduceerde kaart uit het eerste deel van zijn *Ligtende zeefakkel* al deze nieuwe gegevens; de weergave van Bangka is in elk geval vrij nauwkeurig. De toegevoegde tweede schaalstok heeft betrekking op de rivier van Toelangbawang, die apart is weergegeven in De Haans kaart op de bladen 70-71.

By resolution of 14 March 1760 the High Government in Batavia indicated that it considered it necessary to have a better survey and map made of the Bangka Strait and the island of Bangka itself. Possibly Gerrit de Haan processed all these new data in the map reproduced here from the first volume of his *Ligtende zeefakkel* – in any case the representation of Bangka is fairly accurate. The second scale-bar added refers to the Tulangbawang River, which is shown separately in De Haan's chart on sheets 70-71.

blad / sheet 69:

Nationaal Archief, 4.MIKO 53.

Uit de beste kaarten byeen Gebragt en door goede / waarnemingen verbeeterd en te zaamen gesteld, / door / J.T.B. / 1830 :

Taken from the best charts and improved by / good surveys and compiled, / by / J.T.B. / 1830 :

Nieuw Kaart / van / het westelijkste gedeelte / der Javasche Zee / strekkende van / Batavia tot Banka / met de Straat Sunda Banka / Gaspar en de Clement Straat.

New Chart / of / the western part / of the Java Sea / extending from / Batavia to Bangka / with the Sunda Strait Bangka / the Gaspar Strait and the Clement Strait.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 62 x 100 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 62 x 100 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Jan Theunis Busschers kaart van de zuidoostkust van Sumatra en aangrenzende land- en zeegebieden heeft in hoofdzaak dezelfde bedekking als het prototype uit de compagniestijd, zoals dit door Gerrit de Haan en andere kaartenmakers in VOC-dienst werd gevolgd. Zoals in het merendeel van zijn latere kaartwerk is ook dit deels gebaseerd op oudere kaarten uit de jaren voor de Engelse bezetting van Java, deels op Engelse kaarten van na 1811.

Jan Theunis Busscher's map of the south-east coast of Sumatra and adjacent land and sea areas has in the main the same coverage as the prototype from the time of the Company that was generally followed by Gerrit de Haan and other map-makers in the service of the VOC. As in most of his later map work this one is also partly based on older maps from the years before the British occupation of Java, and partly on British maps from after 1811.

NIEUW KAART VAN HET WESTELYKSTE GEDEELTE DER JAVASCHE ZEE STREKKENDE VAN BATAVIA TOT BANKA MET DE STRAAT SUNDA BANKA GASPAR EN DE CLEMENT STRAAT

uit de beste kaarten byeen Gebragt en door goede waarnemingen verbeterd en te zaamen gesteld.

door

J.T.B.

1830.

HET OOSTELYKSTE GEDEELTE VAN HET EILAND SUMATRA

STRAAT SUNDA

BANKA

STRAAT BANKA

STRAAT GASPAR

CLEMENT STRAAT

D. DUIZENDEILANDEN

D. ANSJESTILANDEN

BATAVIA

LAMPONGS BOG

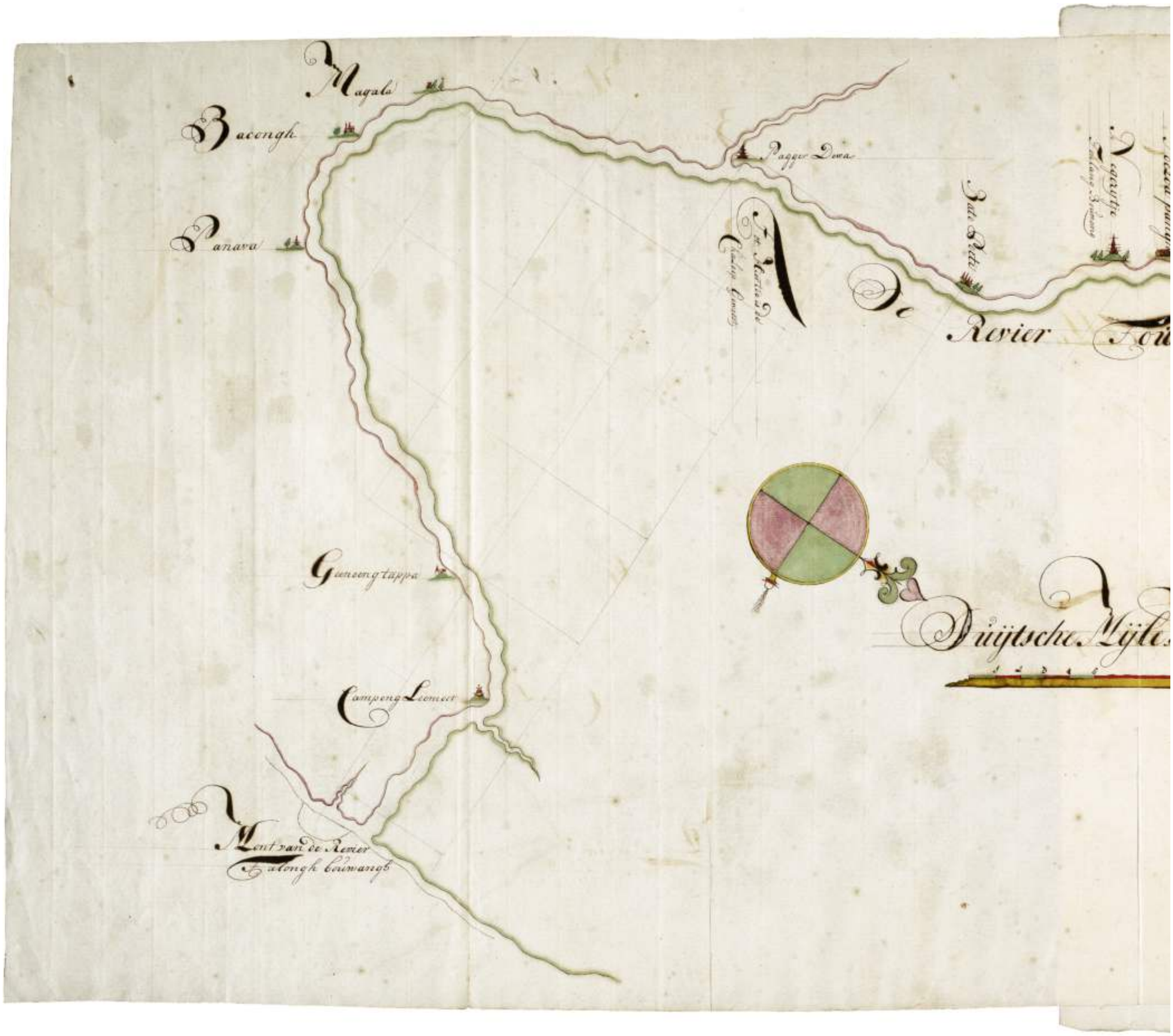

bladen / sheets 70-71:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.2.

[Gerrit de Haan, 1760] :

[De Revier Lampong Toullang Bouwangh].

[The River Lampoeng Toelangbawang].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 555.600].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 555,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 55 x 121 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 55 x 121 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

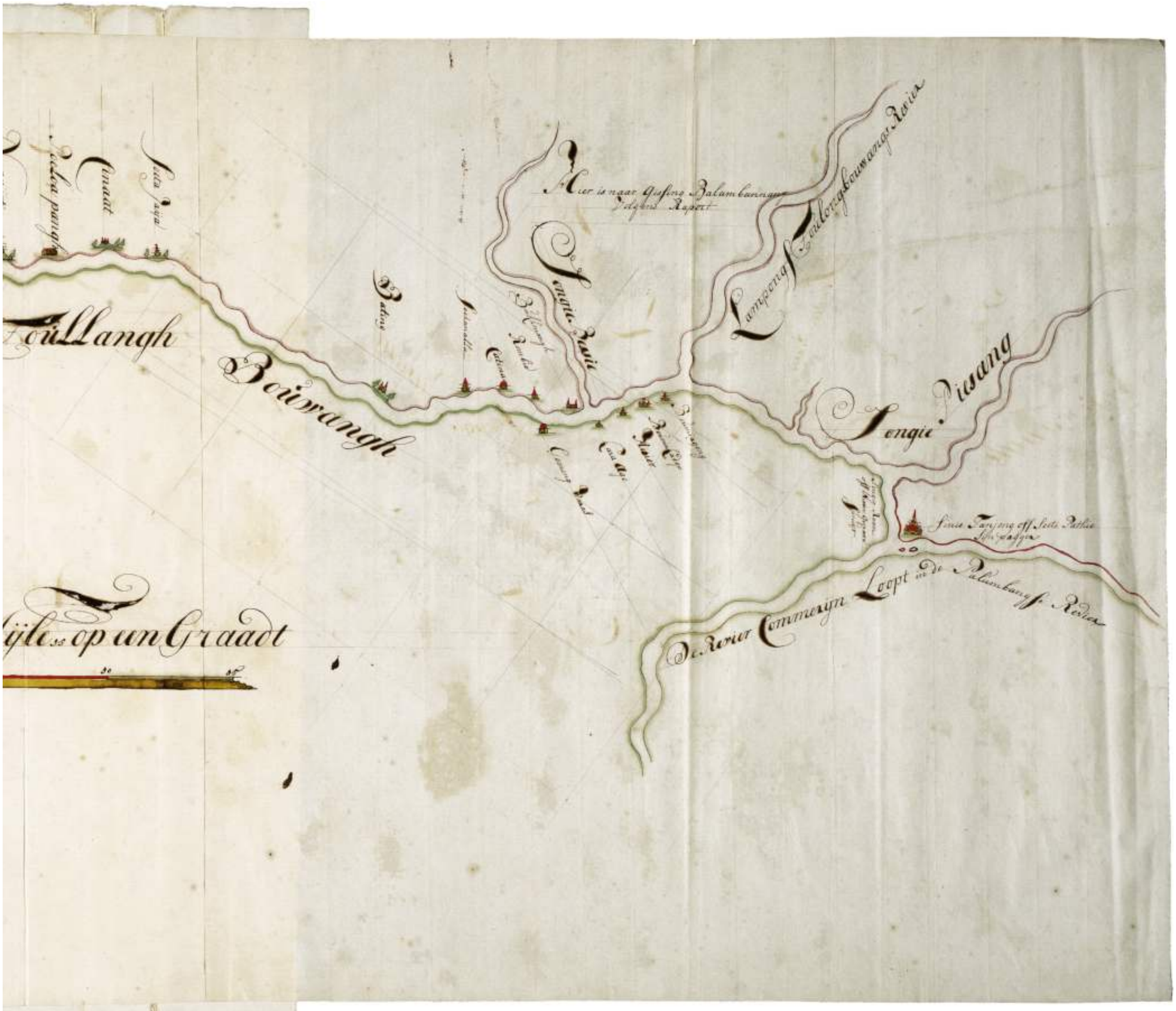

Toelangbawang (Tulangbawang). De Toelangbawang of Rivier van Lampoeng (Wai Tulangbawang) was een belangrijke verkeersader voor het transport van de peperopbrengsten uit de hoger gelegen binnenlanden van de Lampoengs. Gerrit de Haans kaart uit 1760 geeft de loop echter volstrekt onjuist weer, ondanks dat de Compagnie toen al ruim twintig jaar een post ver landinwaarts aan de rivier onderhield, het fortje Valckenoog bij Menggala (blad 73). Dit is niet ingetekend, hetgeen doet vermoeden dat De Haan zich hier op een oudere kaart heeft gebaseerd. Opmerkelijk is de veronderstelde, maar in werkelijkheid niet bestaande verbinding tussen de bovenlooop van de Toelangbawang-rivier en de Komering, de grote rivier die iets oostelijk van Palembang in de Moesi uitmondt.

Tulangbawang (Toelangbawang). The Tulangbawang or River of Lampung (Wai Tulangbawang) was an important artery for transporting the pepper produced in the higher interior of the Lampongs. However, Gerrit de Haan's map from 1760 gives a completely wrong representation of the course of the river, in spite of the fact that the Company had already maintained a post far inland on the river for at least twenty years, namely the little fort of *Valckenoog* near Menggala (sheet 73). This was not drawn in, raising the suspicion that De Haan was here basing himself on an older map. A remarkable feature is the supposed, but in fact non-existent, connection between the upper course of the Tulangbawang River and the Sungai Komering, the large river that flows into the Musi River a little to the east of Palembang.

Schets
van het beloop
der
Rivier Tselangtawang
Seeramped staan het Seeramper in
Februarij 1816

N. B.

Schets
van het beloop
der
Rivier Djerampang
Seeramd staan het Seeramper
in Augustus 1816

Strand

Enumeratie
der Campongs
langs de
RIVIER SIEPOETIE
in het bereiken van Serampong
benevens eene Schets der Landen
gen tusschen de Rivieren
Tselangtawang Serampong

Landweg van Tellaga naar Tsiamanang aan den Rivier Tselangtawang

Rivier Siepoetie

Rivier Djerampang

Rivier Tselangtawang

Rivier Serampong

Rivier Bangkong

Rivier Tselangtawang

Z E E - S T R A N D

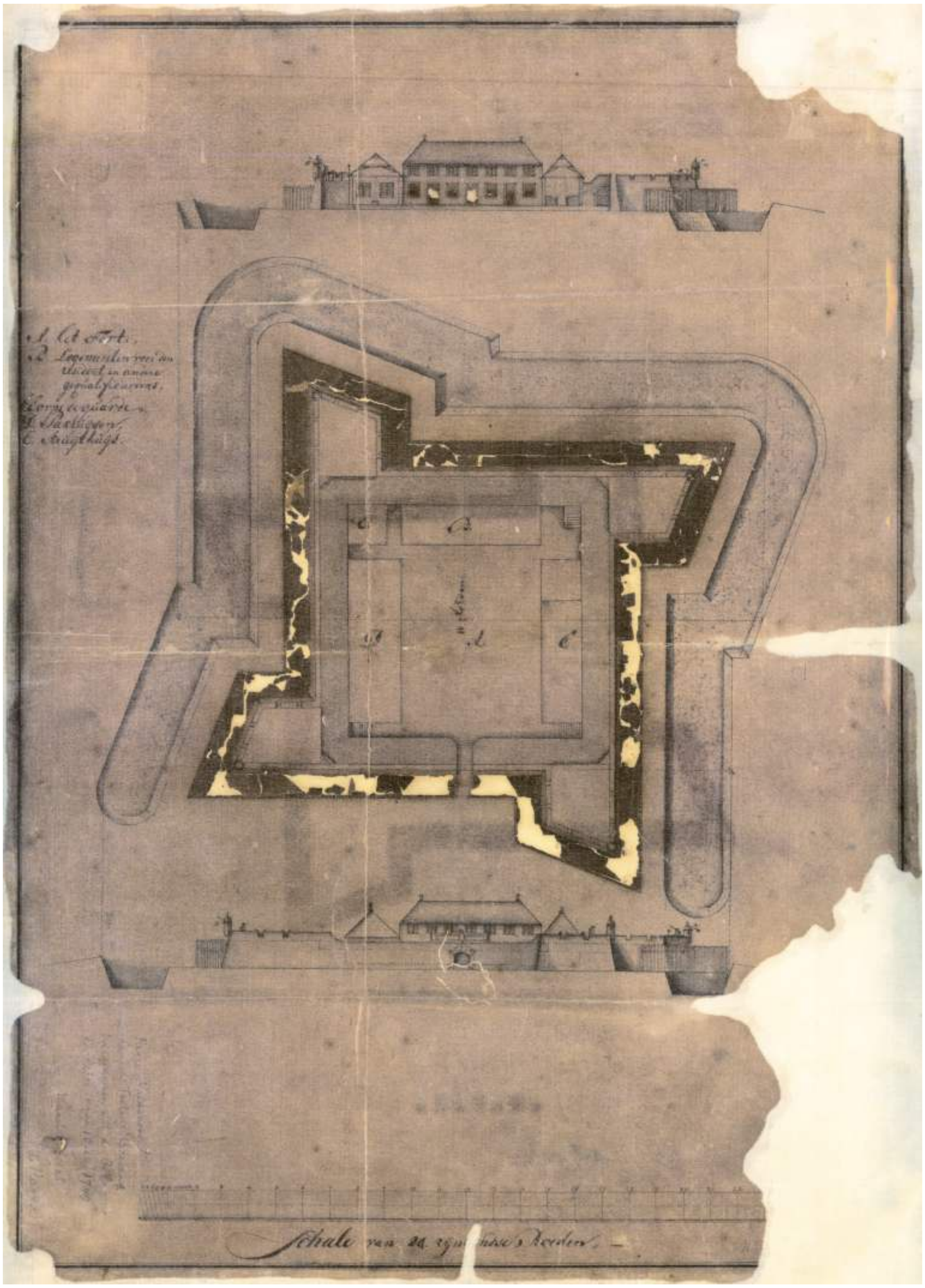

blad / sheet 73:

Arsip Nasional Republik Indonesia, H 38.

[Anoniem, 1740] :
[Anonymous, 1740] :

[Plattegrond van het fort Valckenoog].

[Plan of Fort Valckenoog].

Schaalstok van 24 rijnlandse Roeden = [ca. 1 : 240].
Scale-bar of *24 rijnlandse Roeden* = [approximately 1 : 240].

1 kaart + 2 profielen : ms op papier, gekleurd, 73 x 52 cm.
1 map + 2 profiles : ms on paper, coloured, 73 x 52 cm.

Oriëntatie: onbekend.
Orientation: unknown.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters A t/m E:
Explanations: [left] a key to the letters A to E:

A: Het Fort.
B: Logementen voor den / resident en andere gequalificeerdens.
C: Corps de guardes.
D: Pakhuijsen.
E: Kruijthuijs.

[rechtsonder] een aantekening in potlood betreffende de herkomst van de kaart :
[lower right] a note in pencil regarding the provenance of the map :

Pagger Valkenoog te / kampong Toelang Bawang. / Overgenomen uit de Bijlagen / der Resol. van 1 augustus 1740. / Maart 1905 / F. de Haan.

Valckenoog. In 1738 kreeg de VOC het recht om dieper landinwaarts aan de Toelangbawang-rivier, nabij Menggala, een fort te bouwen, teneinde zich van de leverantie van peper te verzekeren en de sluikhandel naar de Engelse bezittingen op de westkust tegen te gaan. Het fort kreeg de naam Valckenoog, naar de toenmalige gouverneur-generaal Adriaan Valckenier (1737-1741). In sommige bronnen wordt het verwarrenderwijs aangeduid als Valkenburg of Valckenburg, welke naam echter ook die van het VOC-fortje te Maros in Zuid-Celebes was (blad 186).

Valckenoog. In 1738 the VOC obtained the right to build a fort deeper in the interior on the Tulangbawang River, near Menggala, in order to guarantee the deliveries of pepper and prevent the clandestine trade with the English possessions on the west coast. The fort was given the name *Valckenoog* (Falcon's Eye), after the then Governor-General Adriaan Valckenier (1737-1741). In some sources, it is confusingly referred to as *Valkenburg* or *Valckenburg*, which, however, was the name of the little VOC fort at Maros in South Celebes (sheet 186).

blad / sheet 72:

Nationaal Archief, 4.VELH 199.

[Anoniem], geteekend naar het Pijlcompas in / Wintermaand 1810 / in Slagtmaand 1810 :
[Anonymous], drawn according to the Compass Bearings during December 1810 / during November 1810 :

Schets / van het beloop / der / Rivier Toelangbawang.

Sketch / of the course / of the / River Toelangbawang.

Schets / van het beloop / der / Rivier Tjiecampong.

Sketch / of the course / of the / River Sekampoeng.

Enumeratie / der campongs / langs de / rivier Siepoetie / en het bovendeel van Secampong / benevens eene schets der landwe / gen tuschen de Rivieren / Toelangbawang & Secampong.

Enumeration / of the villages / along the / river Sepoetih / and the upper part of the Sekampoeng / with a sketch of the country / roads between the Rivers / Toelangbawang & Sekampoeng.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

3 kaarten : ms op papier, gekleurd, 62 x 98 cm.
3 maps : ms on paper, coloured, 62 x 98 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder / rechtsonder / rechts.
Orientation: north is below / lower right / right.

Verklaringen: [midden boven] een verklaring van de cijfers in de kaart :
Explanations: [above centre] an explanation of the figures on the map :

N.B. De in Rivier staande Nommers / beteekenen de diepte vant Water / in Rhijnlandsche Voeten.

Dit drietal kaarten van de Toelangbawang en andere rivieren in de oostelijke Lampoengs uit 1810, het laatste jaar voor de Engelse verovering van Java en onderhorigheden en de instelling van het Britse interimbestuur, is topografisch veel betrouwbaarder dan Gerrit de Haans 50 jaar oudere rivierkaart op de bladen 70-71. Die van de Toelangbawang, linksboven, reikt van de monding tot de 'Campong Mangala' (Menggala), waar in de compagniestijd het fortje Valckenoog was. Het kaartje rechtsboven geeft de loop van de Sekampoeng-rivier weer ('Tjiecampong'), aan de uiterste zuidoostkust van de Lampoengs, waar blijkens de aantekening in die jaren stroomopwaarts ook een wachtpost werd onderhouden. Op de grote kaart is de ligging van een aantal kampoengs aan de Sekampoeng en de Sepoetih-rivier ingetekend, evenals een deel van de landweg tussen de Sekampoeng en de verder noordwaarts gelegen Toelangbawang-rivier, die rechts net buiten de kaart valt.

This set of three maps of the Tulangbawang and other rivers in the eastern Lampongs from 1810, the last year before the British conquest of Java and dependencies and the institution of the British Interregnum, is topographically much more reliable than Gerrit de Haan's river chart on sheets 70-71 from 50 years before. The one of Tulangbawang, upper left, extends from the mouth to *Campong Mangala* (Menggala), where in the time of the Company the little fort *Valckenoog* stood. The map top right gives the course of the Sekampung River (*Tjiecampong*) on the extreme south-east coast of the Lampongs, where in view of the note a lookout post was also maintained upstream in those years. On the largest map the position of a number of *kampung* on the Sekampung and the Seputih rivers has been drawn, and also part of the land road between the Sekampung and the Tulangbawang River located further to the north, which just falls outside the map on the right.

Straat van Malakka, Straat Doerian, Oostkust van Sumatra, Bangka, Billiton (Belitung). De bladen hierna t/m 99 besteden aandacht aan de Nederlandse cartografie in de compagniestijd aan de Straat van Malakka, Straat Doerian en de andere zeegebieden direct oostelijk van Sumatra, aan de sultanaten Siak, Djambi en Palembang, en aan de eilanden Bangka en Billiton.

The Malacca Strait, Durian Strait, East Coast of Sumatra, Bangka, Billiton (Belitung). The following sheets up to 99 focus on Dutch cartography in the time of the Company relating to the Malacca Strait, Durian Strait and other areas of sea directly east of Sumatra, to the Sultanates of Siak, Jambi and Palembang, and to the islands of Bangka and Billiton.

blad / sheet 74:

Nationaal Archief, 4.VELH 163.

Bij Johan Blaeuw / met Octroij / vande H: M: H: de Staten Genl. / der vereenighde Neederlanden, 1647 :
By Johan Blaeuw / by Charter / of the Lofty Members of the States-General / of the united Netherlands, 1647 :

[Kaart van de Straat van Malakka].

[Chart of the Strait of Malacca].

Schaalstok van 30 Duijtsche Mijlen 15. voor een Graedt = [ca. 1 : 1.200.000].
Scale-bar of *30 Duijtsche Mijlen 15. voor een Graedt* = [approximately 1 : 1,200,000].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 68 x 85 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 68 x 85 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Straat van Malakka. Deze kaart op perkament door Joan Blaeu I diende als officiële leggerkaart waarvan kopieën gemaakt konden worden; de bedekking volgt het gestandaardiseerde model voor de VOC-kaarten van de Straat van Malakka. Door de aangebrachte prikgaatjes in het perkament konden door het zacht erover wrijven met een zakje roet of houtskool de contouren op een onderliggend vel worden overgebracht. De zwarte puntjes van de gekopieerde contouren werden daarna doorgetrokken met de pen en de nieuwe kaart kon daarna verder worden afgewerkt.

Malacca Strait. This map on parchment by Joan Blaeu I served as an official standard map from which copies could be made. The coverage follows the standard model for the VOC maps of the Malacca Strait. The contours could be transferred to a sheet underneath through the little holes pricked in the parchment by rubbing softly with a bag of soot or charcoal. Then the black dots of the copied contours were joined up with the pen and the new map could be then be finished off.

blad 75 / sheet 75:

Bibliothèque nationale de France / Société de Géographie, DCP SGY C 42.

[Gerrit Hesselsz, toegeschreven, 1633-1637] :
[Gerrit Hesselsz, attributed, 1633-1637] :

[Kaart van de Straat van Malakka].

[Chart of the Strait of Malacca].

Schaalstok van 20 Duytsche Mylen = [ca. 1 : 1.058.000].
Scale-bar of *20 Duytsche Mylen* = [approximately 1 : 1,058,000].

1 kaart + 1 inzetkaart : ms op papier, gekleurd, 74 x 53 cm.
1 map + 1 inset map : ms on paper, coloured, 74 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Gezien het handschrift was het waarschijnlijk Gerrit Hesselsz, zoon van Hessel Gerritsz en kaartenmaker in Batavia van 1633 tot 1637, die dit deel van Sumatra's oostkust en de Straat van Malakka in kaart bracht. Het inzetkaartje toont de noordelijke voortzetting van de kust van Sumatra. In het zuiden is de rivier van Djambi nogal foutief ingetekend, evenals ten noorden daarvan de rivier van 'Andragiri' (Indragiri). Malakka aan de overkant was toen nog in Portugese handen. Het zuidoosten van het Maleise Schiereiland en de ervoor liggende eilanden van de Riouw- en Lingga-Archipel zijn vrijwel geheel weggelaten.

In view of the handwriting it was probably Gerrit Hesselsz, son of Hessel Gerritsz and map-maker in Batavia from 1633 to 1637, who mapped this part of the east coast of Sumatra and the Malacca Strait. The inset map shows the northward continuation of the coast of Sumatra. In the south the river of Jambi has been drawn somewhat wrongly, and likewise to its north the river of *Andragiri* (Indragiri). Malacca on the opposite side was then still in Portuguese hands. The south-east of the Malay Peninsula and the islands of the Riau and Lingga Archipelagos have been almost entirely omitted.

blad /sheet 76:

Nationaal Archief, 4.VELH 170.

[Gerard van Keulen, 1704-1720] :

In de Oost Indische Zee / de Straat van / Sumatra / tot aan de Straat Drioens / en de Straat Sinkapura / in Het Groot.

In the East Indian Sea / the Sumatra / Strait / to the Doerian Strait / and the Singapore Strait / to a Large Scale.

[inzetkaart / inset map]

De kust van / Malacca, / Nieu en oud Queda en / 't Klijn en Grood Eijlandje / Lada in 't Groot.
The coast of Malacca, / New and old Kedah and / the Smaller and Larger Langkawi Islands / to a Large scale.

Schaalstok van 45 Duijtsche Meijlen = [ca. 1 : 817.000] [inzetkaart] 10 Duijtsche Meijlen = [ca. 1 : 407.000].
Scale-bar of *45 Duijtsche Meijlen* = [approximately 1 : 817,000] [inset map] *10 Duijtsche Meijlen* = [approximately 1 : 407,000].

1 kaart + 1 inzetkaart : ms op papier, gekleurd, 62,5 x 104 cm.
1 map + 1 inset map : ms on paper, coloured, 62.5 x 104 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

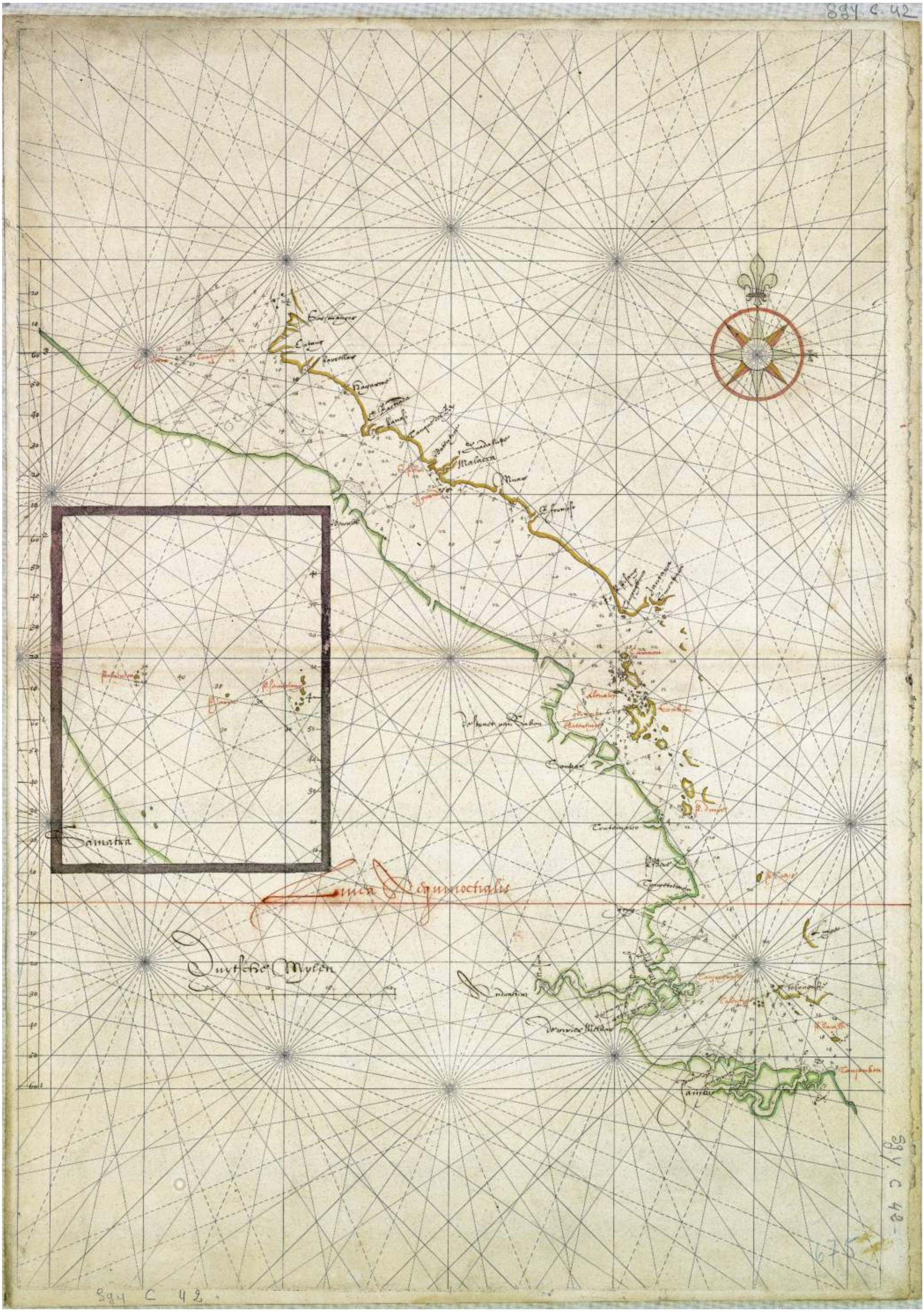
Samatra
Linea Equinoctialis
Insulæ Molucæ
Malacca
Banda
Celebes
Borneo
Java
Sumatra

Sgn C 42.

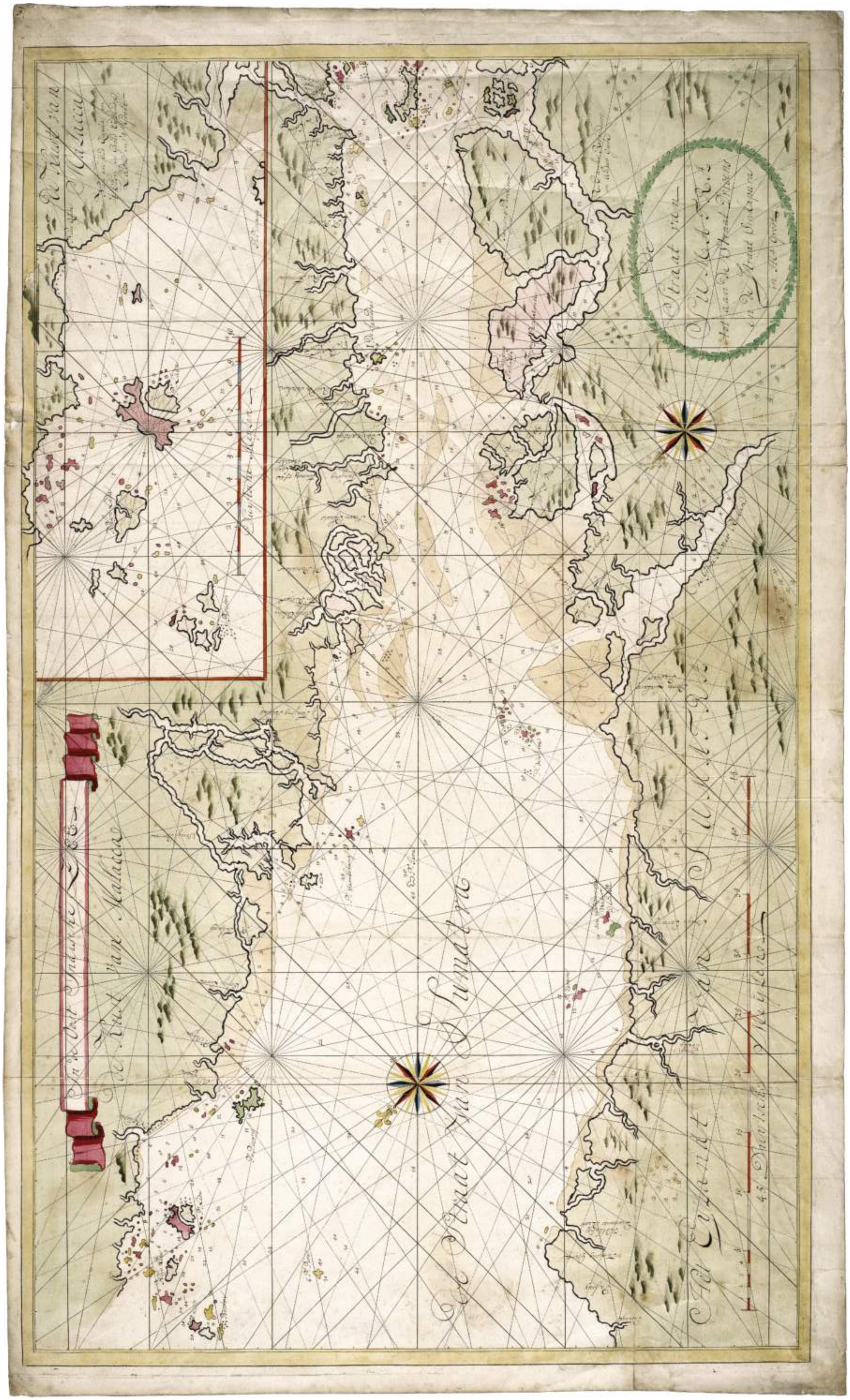

Bijschriften: pag. 74 / Captions: p. 74

blad / sheet 77:

Nationaal Archief, 4.VELH 165.

1737 / t' Amsterdam / Bij Isaak de Graaf :
1737 / in Amsterdam / By Isaak de Graaf :

[Kaart van Sumatra, de Straat van Malakka en nabijgelegen eilanden].

[Chart of Sumatra, the Strait of Malacca and neighbouring islands].

Schaalstok van 45 Duytze Mijlen, 15 voor een Graadt = [ca. 1 : 1.792.100].
Scale-bar of *45 Duytze Mijlen, 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 1,792,100].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 96 x 78 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 96 x 78 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze kaart van Sumatra met omringende eilanden en wateren door Isaak de Graaf, weer naar het prototype van Hessel Gerritsz uit 1620 op blad 38, biedt naast het overzicht van het eiland Sumatra als geheel een gedetailleerde weergave van de Straat van Malakka, Straat Doerian en de Riouw- en Lingga-archipel naar de kennis van omstreeks 1735. Ondanks de ruim tweemaal zo kleine schaal is De Graafs versie in dit opzicht aanzienlijk beter dan de iets oudere door Gerard van Keulen op het voorgaande blad. Zie ter vergelijking ook de ruim twintig jaar jongere kaart van Gerrit de Haan op de bladen 78-79, die op grotere schaal de standaard-bedekking voor de VOC-kaarten van de Straat van Malakka volgt, en de vergaand overeenkomende anonieme kaart van ca. 1742 op blad 80.

This map of Sumatra with surrounding islands and waters by Isaak de Graaf, again according to the prototype of Hessel Gerritsz from 1620 on sheet 38, presents both an overview of Sumatra as a whole and a detailed representation of Malacca Strait, Durian Strait and the Riau and Lingga Archipelagos, according to knowledge from around 1735. Despite the fact that the scale is at least twice as small, De Graaf's version is in this respect considerably better than the somewhat older one by Gerard van Keulen on the previous sheet. For a comparison see also the map drawn some twenty years later by Gerrit de Haan on sheets 78-79, which follows the standard coverage for VOC charts of the Malacca Strait, and the largely corresponding anonymous map from about 1742 on sheet 80.

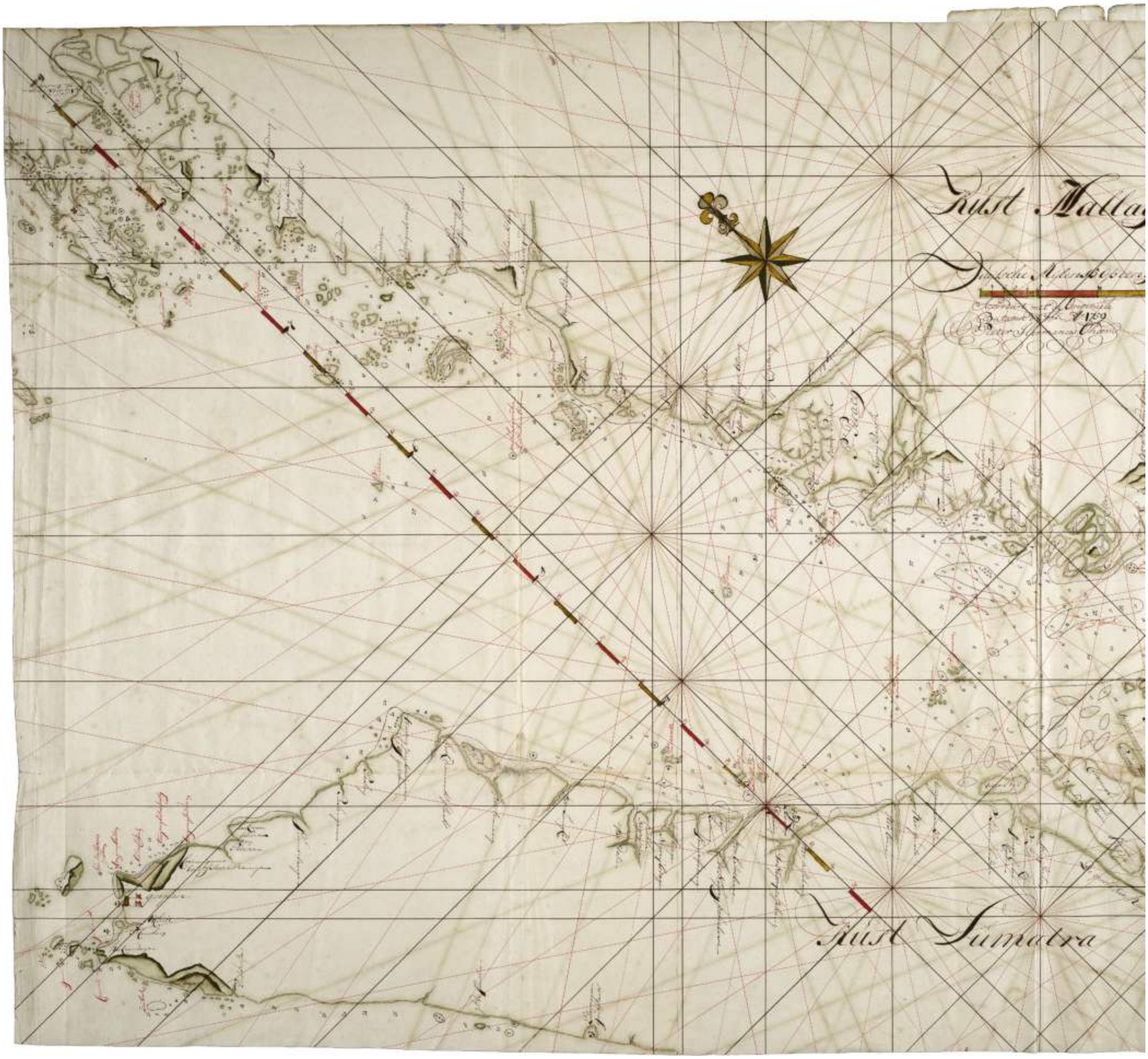

bladen / sheets 78-79:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.6.

[Gerrit de Haan], 1759 :

[Straat Malacka].

[The Strait of Malacca].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 888.900].

Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 888,900].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 74 x 148,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 74 x 148.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [midden boven] een signatuur :
Explanations: [above centre] a signature :

Accordeert met de Origineele / Batavia A:o 1759 / Pieter Hermanus Ohdem.

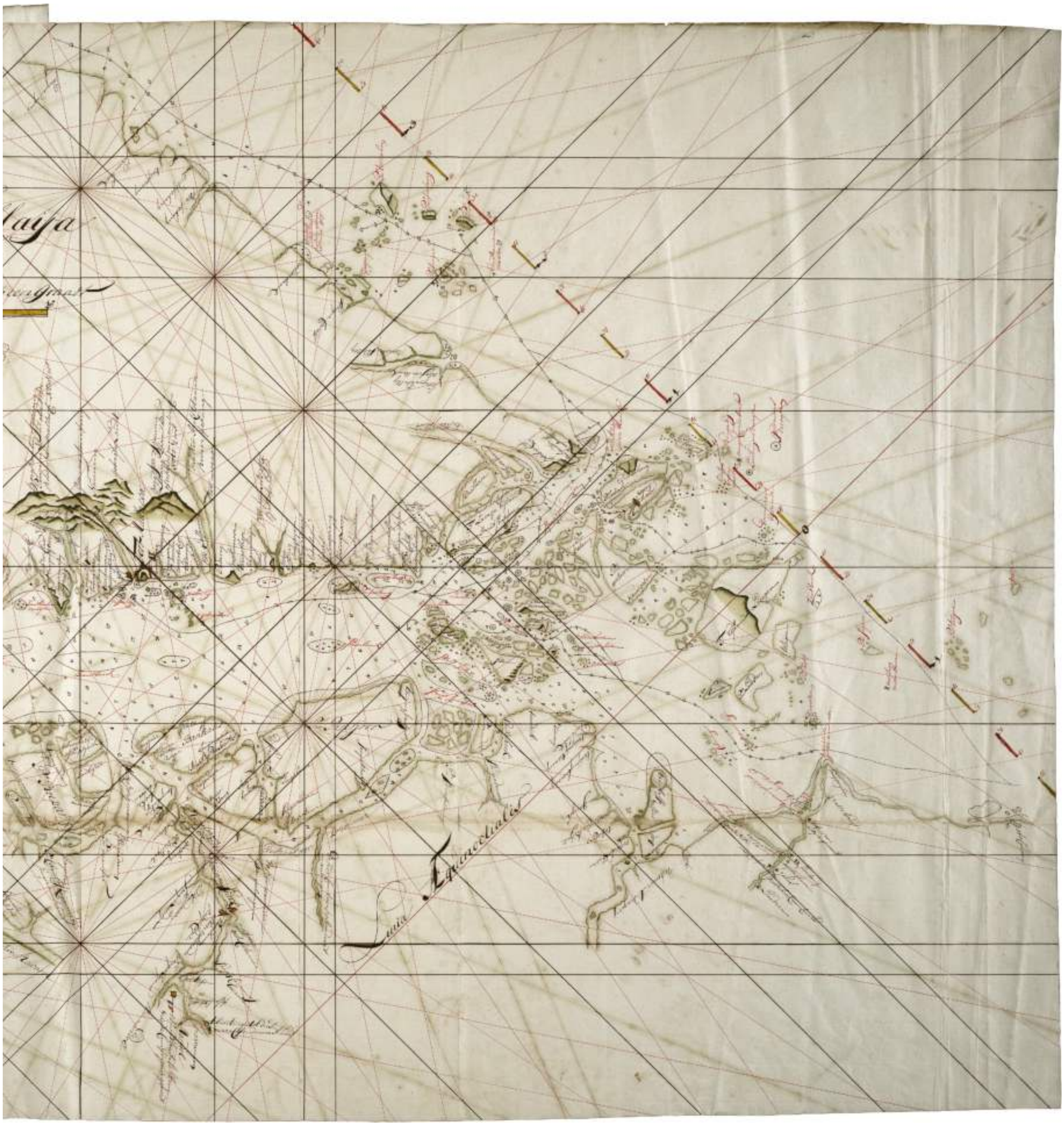

Pieter Hermanus Ohdem, luitenant-ter-zee en 'praeceptor in de mathesis en navigatie' aan de Académie de Marine in Batavia, was op 17 januari 1753 aangesteld als examinator der zeekaarten. In die functie diende hij onder meer alle kopieën van kaarten die werden meegegeven aan de schepen te vergelijken met de officeel goedgekeurde originelen en dit te bevestigen met zijn handtekening. Deze kaart is nadien opgenomen in het eerste deel van Gerrit de Haans *Ligtende zeefakkel*.

Pieter Hermanus Ohdem, Naval Lieutenant and 'instructor in mathematics and navigation' at the *Académie de Marine* in Batavia, was appointed as examiner of sea-charts on 17 January 1753. In this position he was expected, among other things, to compare all the copies of maps that were given to the ships with the officially approved originals and to confirm this with his signature. This map was afterwards included in the first volume of Gerrit de Haan's *Ligtende zeefakkel*.

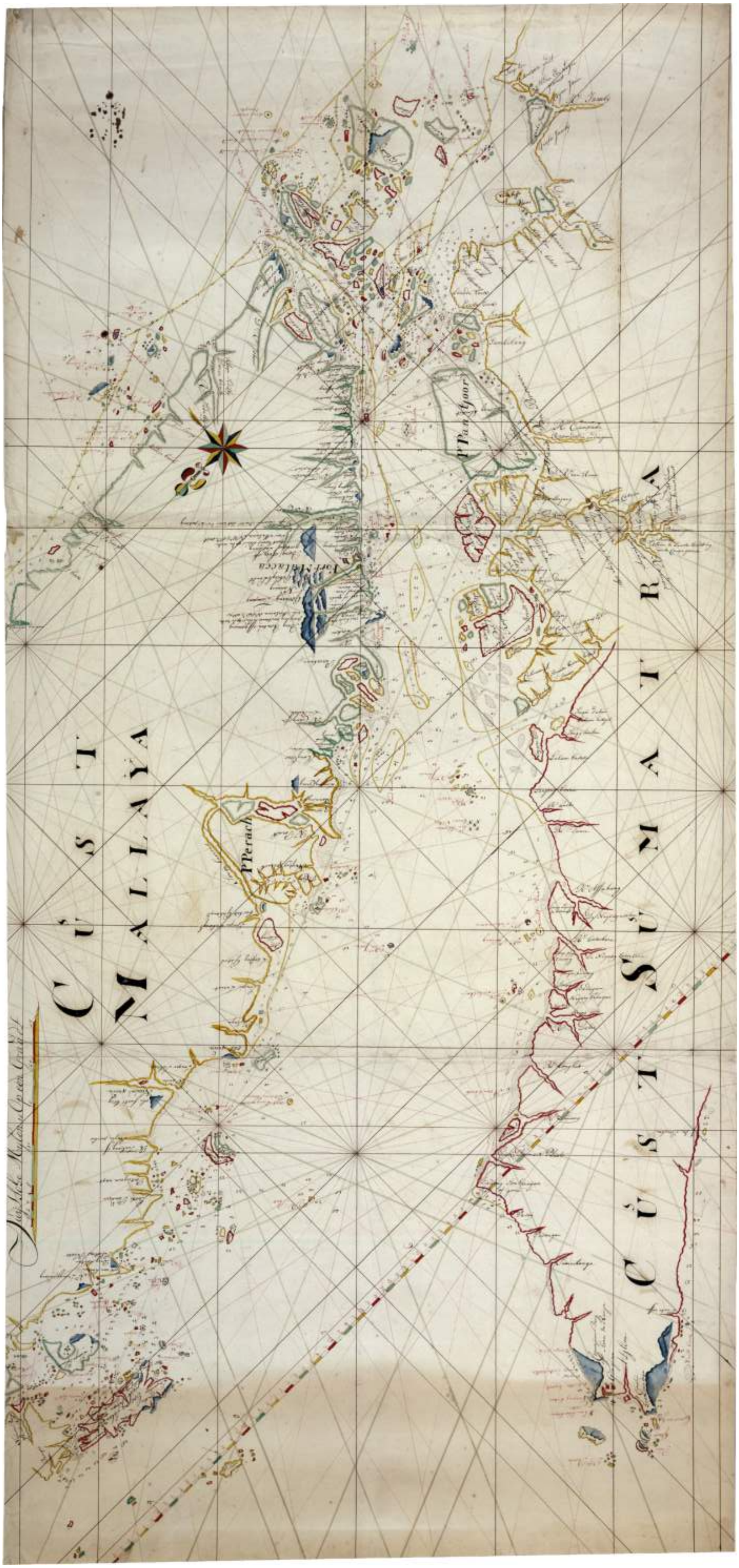
P. Pankjoor
P. Perach
P. Jor Nalacca
C. de Rondo
C. de Romania
Sandoorg
Sandoorg
Sandoorg

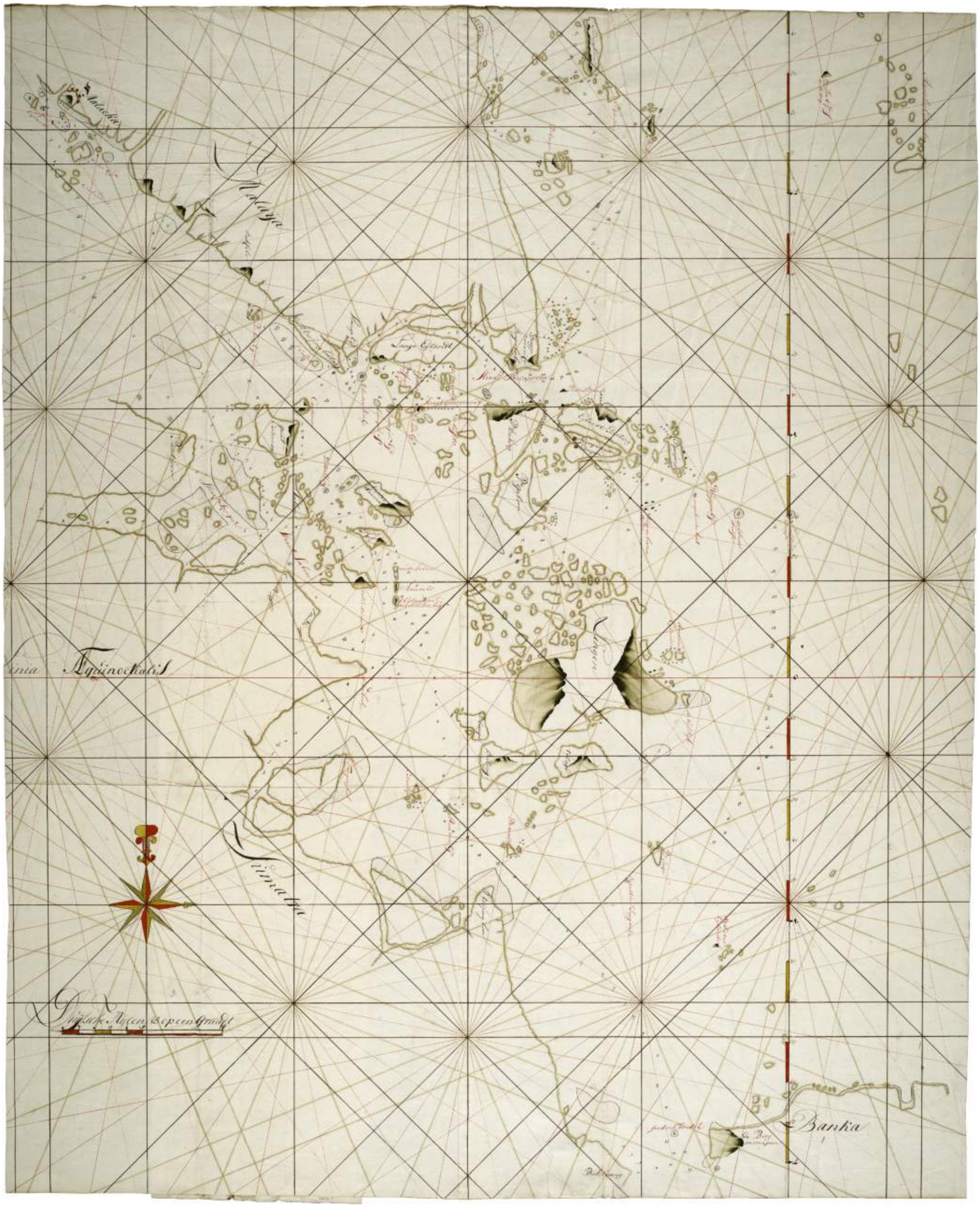

blad / sheet 81:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.4.

[Gerrit de Haan, 1760] :

[Straat Drioens].

[The Doerian Strait].

Schaalstok van 10 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 526.600].
Scale-bar of *10 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 526,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 105 x 86 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 105 x 86 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Straat Doerian. Met 'Straat Drioens' werd in de compagniestijd en nog geruime tijd nadien (zie de kaart van Jan Theunis Busscher uit 1820 op blad 82) de Straat Doerian aangeduid, de passage tussen de eilanden van de Riouw-archipel noordwaarts naar de Straat van Malakka. De kaart van Gerrit de Haan is weer afkomstig uit het eerste deel van de *Ligtende zeefakkel*.

Durian Strait. The Durian Strait was referred to as *Straat Drioens* in the time of the Company and for some time after that (see the chart by Jan Theunis Busscher from 1820 on sheet 82). This was the passage between the islands of the Riau Archipelago northwards to the Malacca Strait. Gerrit de Haan's chart again comes from the first volume of the *Ligtende zeefakkel*.

blad / sheet 82:

Nationaal Archief, 4.MIKO 11.

Volgens de jongste verbetering [Jan Theunis Busscher], 1820 :
According to the latest improvements [Jan Theunis Busscher], 1820 :

Nieuw Kaart / van / Straat Drieon / Malakka en Sinkapoer / strekkende van Banka / tot / Malakka.

New Chart / of / the Doerian / Malacca and Singapore Straits / extending from Bangka / to / Malacca.

[profielen / profiles]

Gezigt van het Hooge Land Kaap Rachado en de Water Eilanden.
View of the High Land Cape Rachado and the Water Islands.

Gezigt van Kaap Formosa O.N.O in 21 vadem diepte.
View of Cape Formosa E.N.E in 21 fathom of water.

Gezigt van Poelo Kokob / En het Hooge Land van Tandjong Boeloes.
View of Pulau Kukup / And the High Land of Tanjong Piai.

Gezigt van het P.t Romania En de Berg Barbucet.
View of Tanjong Datoh and Barbukit Hill.

Gezigt van P.o Pisang en de Eilanden Karimon.
View of Pulau Pisang and the Karimun Islands.

Gezigt van de berg Barbucet, Pt. Romania N.O. en Pedro Branke O.N.O.
View of Barbukit Hill, Tanjong Datoh N.E. and Pedra Branca E.N.E.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart + 6 profielen : ms op papier, gekleurd, 48 x 66 cm.
1 map + 6 profiles : ms on paper, coloured, 48 x 66 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Djambi (Jambi). Met enkele onderbrekingen had de VOC hier van 1615 tot 1768 een handelskantoor. In 1615 kwam een kleine loge tot stand, die in 1617 door brand werd verwoest bij een aanval van de Portugezen. Met de volgende gebeurde hetzelfde in 1636, waarna in 1638 opnieuw een loge werd gevestigd, die vervolgens al in 1643 de eerste verbouwing onderging. Te oordelen naar de plattegrond uit 1659 op blad 84 boven werd er rond 1658 weer verbouwd. Vanwege de te geringe inkomsten besloot de Hoge regering in 1696 de bezetting in te krimpen en Djambi onder het comptoir Palembang te stellen. De Engelsen hadden in 1679 hun loge in Djambi verlaten, maar om te voorkomen dat ze zich er opnieuw zouden vestigen, achtte de Compagnie het in 1707 noodzakelijk de oude situatie te herstellen. In september 1707 arriveerde Abraham Patras, de latere gouverneur-generaal (1735-1737) om er de leiding op zich te nemen. Hij trof een zeer vervallen en praktisch onbruikbare loge aan, wat echter niet op te maken valt uit de plattegrond die hij liet maken voor de Hoge Regering in Batavia (blad 85). Daar werd in 1708 besloten tot het bouwen van een nieuwe versterking en Patras ontving een 'besteck van gesegde geprojecteerde wercken voor de nieuwe pagger aan de zuijdwest offt rivier zijde'. Patras meldde in 1709 dat het plaatselijk verkrijgbare hout naar zijn idee erg duur was en dat hij daarom was begonnen het nog bruikbare materiaal uit de oude loge te slopen voor de bouw van de nieuwe. Ook waren materialen en timmerlieden uit Batavia gezonden en er wordt gesproken over transportproblemen omdat Djambi zover landinwaarts ligt.

Elders wordt vermeld dat in 1707 een tweede Hollandse loge zou zijn aangelegd in Moeara Koempe dichter bij de monding van de rivier, hetgeen bevestigd lijkt te worden door de kaart op blad 83 onder. De diverse nog beschikbare kaarten en plattegronden van Djambi en omgeving geven evenwel geen volledig uitsluitsel over de preciese locaties van de verschillende loges. Op de genoemde kaart van de Rivier van Djambi van omstreeks 1750 (mogelijk echter van oudere datum) op blad 83 onder staat zowel in de stad Djambi als aan de monding van de rivier naast een Hollandse toch ook weer een Engelse loge ingetekend. De vrijwel identieke kaart door W. van Es uit 1756 uit Gerrit de Haans *Ligtende zeefakkel*, eveneens op blad 83, geeft bij de riviermonding alleen aan: 'Eertijts een Logie geweest'. Bij Djambi zelf zijn op beide kaarten op de noordoever tegenover de stad en de kraton zowel een Hollandse als een Engelse loge ingetekend. Dit komt overeen met het veel oudere Engelse vogelvluchtperspectief van Djambi in tweevoud op blad 84 onder, waar 'Jambee Towne' correct op de tegenoverliggende zuidelijke oever is weergegeven.

Jambi (Djambi). With some interruptions the VOC had a trading post here from 1615 to 1768. In 1615 a small *loge* was set up, which was burnt during an attack by the Portuguese in 1617. The same happened to the next one in 1636, after which in 1638 again a post was established, and this subsequently underwent a first rebuilding as early as 1643. Judging from the plan from 1659 on sheet 84 above, it was renovated again around 1658. In view of declining profits, in 1696 the High Government decided to reduce the establishment and to place Jambi under the trading post at Palembang. The English had abandoned their post in Jambi in 1679, but in order to prevent them from establishing themselves there again, in 1707 the Company considered it essential to restore the earlier situation. In September 1707 Abraham Patras, the later Governor-General (1735-1737), arrived to assume control. He encountered a very dilapidated and practically unusable post, but this cannot be detected from the plan that he had made for the High Government in Batavia (sheet 85). Hence in 1708 it was decided to build a new fort and Patras received 'specifications for the projected works for the new stockade on the south-west or river side'. Patras reported in 1709 that the timber available locally was to his mind very expensive, and that therefore he had begun to dismantle the still usable materials from the old post to build the new one. Materials and carpenters were also sent from Batavia, and there was mention of difficulties with transport, because Jambi was located so far inland.

Elsewhere it was reported that a second Dutch post was set up at Muara Kumpe closer to the mouth of the river, and this seems to be confirmed by the map on sheet 83 below. However, the various maps and plans of Jambi and surroundings still extant do not give a definite answer regarding the precise sites of the different posts. On the Jambi River chart from around 1750 (but possibly of earlier date) on sheet 83 below just mentioned, both in the town of Jambi and at the mouth of the river there is a drawing of a Dutch but also again an English post. The almost identical map by W. van Es from 1756 from Gerrit de Haan's *Ligtende zeefakkel*, also on sheet 83, simply indicates at the river mouth, 'Was formerly a post'. At Jambi itself, on both maps on the north bank opposite the town and the keraton both a Dutch and an English post have been drawn. This agrees with the much older English bird's-eye-view perspective of Jambi in duplicate on sheet 84 below, where *Jambee Towne* is shown correctly on the opposite southern bank.

blad 83 boven / sheet 83 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.5.

W.V.Es, [1756] :

De Rivier Jambij.

The Djambi River.

Schaalstok van 5 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 217.800].
Scale-bar of *5 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 217,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 54,5 x 72 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 54.5 x 72 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen : [middenonder] een signatuur :
Explanations : [below centre] a signature :

Accordeert met de Origineele / Batavia d:15 May 1756 / Pieter Hermanus Ohdem.

Gerrit de Haan heeft hier opnieuw een kaart van een andere maker opgenomen in zijn *Ligtende zeefakkel* en ook deze is weer geaccordeerd door Pieter Hermanus Ohdem (zie ook zijn kaart van de Straat van Malakka, blad 82-83). Deze weergave van de Djambi-rivier en de hierna volgende komen overeen met het oudere prototype in de VOC-cartografie, zoals ook die van Isaak de Graaf uit ca. 1690 (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, 1-39a).

Here again Gerrit de Haan has included a map from another maker in his *Ligtende zeefakkel*, and this one has also been checked and signed by Pieter Hermanus Ohdem (see also his chart of the Malacca Strait, sheets 82-83). This depiction of the Jambi River and the following one correspond with the older prototype in VOC cartography, as also that of Isaak de Graaf from about 1690 (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, 1-39a).

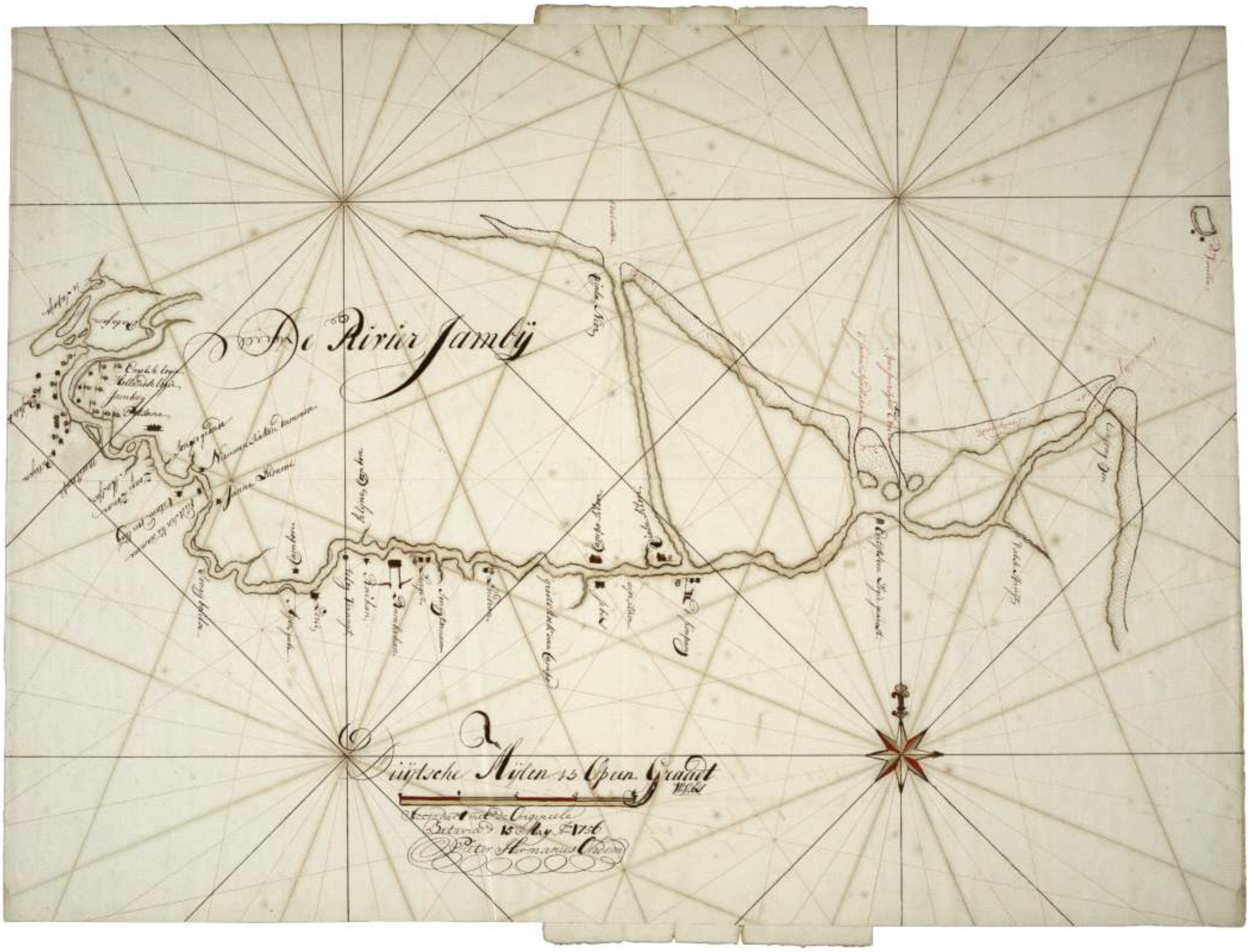
De Rivier Jambij
Duijtsche Mijlen 15 Op een Graadt
Verandert met de Originele
Batavia 15 May 1756
Pieter Hermanus Chiron

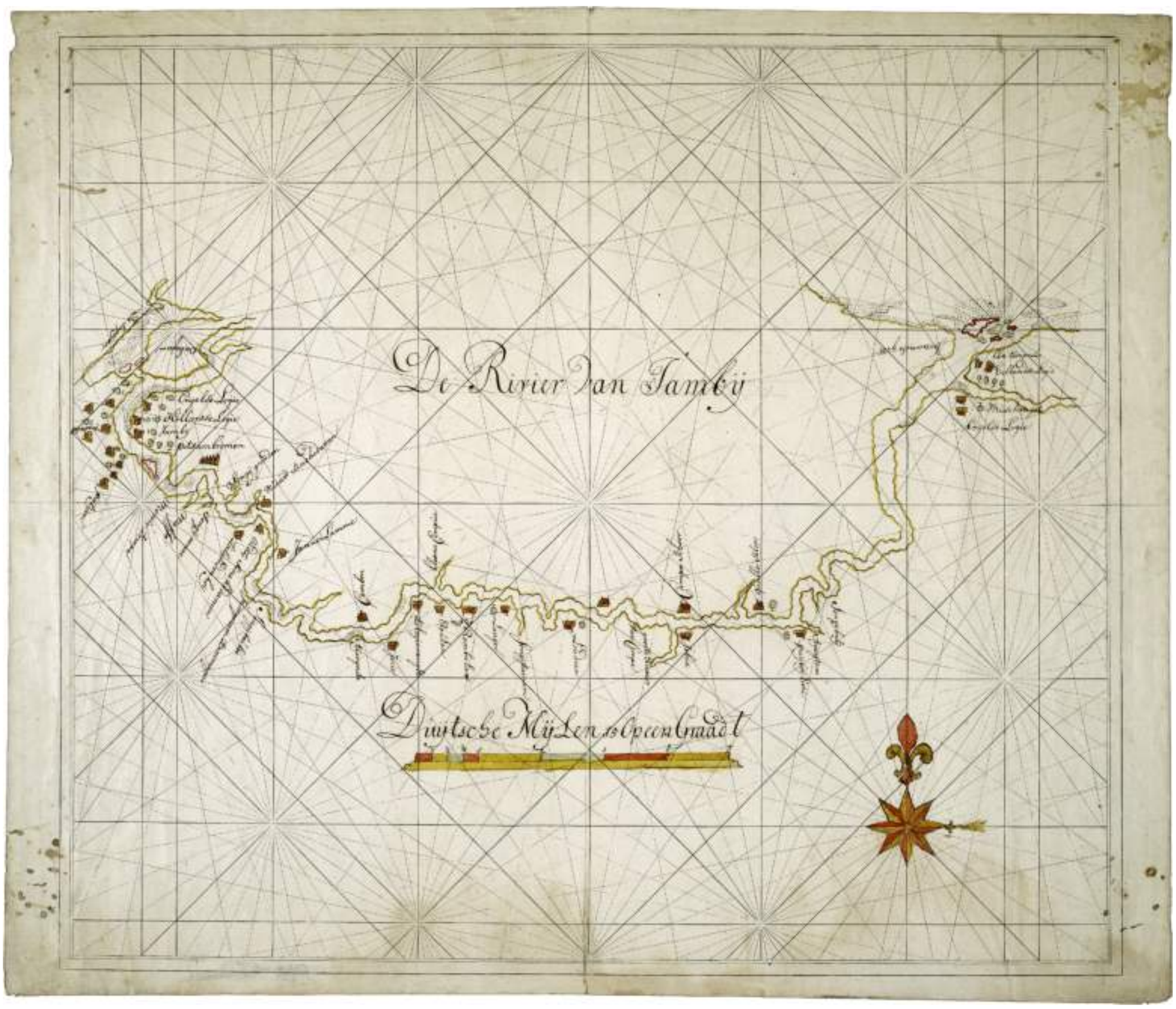

blad 83 onder / sheet 83 onder:

Nationaal Archief, 4.VELH 184.

[Anoniem, 1710-1750] :
[Anonymous, 1710-1750] :

De Rivier van Jambij.

The Djambi River.

Schaalstok van 5 Duijtsche Mijlen 15 Op een Graadt = [ca. 1 : 296.000].
Scale-bar of *5 Duijtsche Mijlen 15 Op een Graadt* = [approximately 1 : 296,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49 x 56 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49 x 56 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad 84 boven / sheet 84 above:

Nationaal Archief, 1.04.02 1229 fol. 431R.

[Dirck van Lier, 1659] :

[Plattegrond van de loge te Djambi].

[Plan of the trading post at Djambi].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, 32,5 x 21 cm.
1 map : ms on paper, 32.5 x 21 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [op een apart blad] een legenda bij de letters A t/m D en de cijfers 1 t/m 15 :
Explanations: [on a separate sheet] a key to the letters A to D and the numbers 1 to 15 :

A. Beteyckent d'logie in't geheel sijnde verheven van de gront een groote mans lenghte hooch en met een halfsteene muertje, tusschen de houten stijlen, omtrocken.
B. Twee galereijen der selven.
C. Vier camers.
D. Packhuijsen vande peper en kleeden rg:a.
O. Een pudt.

Aengaende de circumferentie van logie is,
1. De gemeene wech ofte straat.
2. D'Poort.
3. Vier opgemaeckte pedacken, daervan twee voor 't opperhoof den Ee. de gojer bewoont een tot packhuijs en / een tot een bottelerij gebruijckt werden.
4. Pedacken die opgemaeckt werden.
5. Oude huyssies daer de winckel in gehoude wert en al de onder coopl. adsistenten en barbier inwoonen.
6. Waerin begrepen sijn de combuijs, smidtswinckel paerdestal, en voorts der werckluijden en eenige andre Nederlanders wooningen.
7. Een gangh tusschen de pagger en de huijsjes.
8. Slooten die in de drooge tijt droogh liggen.
9. Der slaven, vrijluijden, en Saranghs huijsjes.
10. Een opgehooche wech om inde regentijt drooch na't bos gaen.
11. Een overdeckte poort daar de swaerten wacht houden.
12. Een dam om int bos te gaen.
13. De nieuwe sloot.
14. Affganck na de revier.
15. Twee pleijnen om vee te houden.

Deze plattegrond werd opgenomen in het rapport van Commissaris Dirck van Lier, die in 1659 een inspectiereis naar Djambi maakte. Mogelijk stelde Van Lier eigenhandig het rapport op met daarin de plattegrond, blijkens de volgende aantekening daarin: 'En opdat U Edle: mede niet onbekendt soude sijn, de gelegentheijt van Comps Nieuwe logie en sijne circumferentie, soo hebbe een afftekeningh daervan gemaeckt'.

This plan was included in the report by the Commissioner Dirck van Lier, who make a tour of inspection to Jambi in 1659. Possibly Van Lier compiled the report with his own hand, with the plan it it, in view of the note there: 'And so that Your Lordships should not be unacquainted with the situation of the Company's new post and its circumference, I have made a sketch of it'.

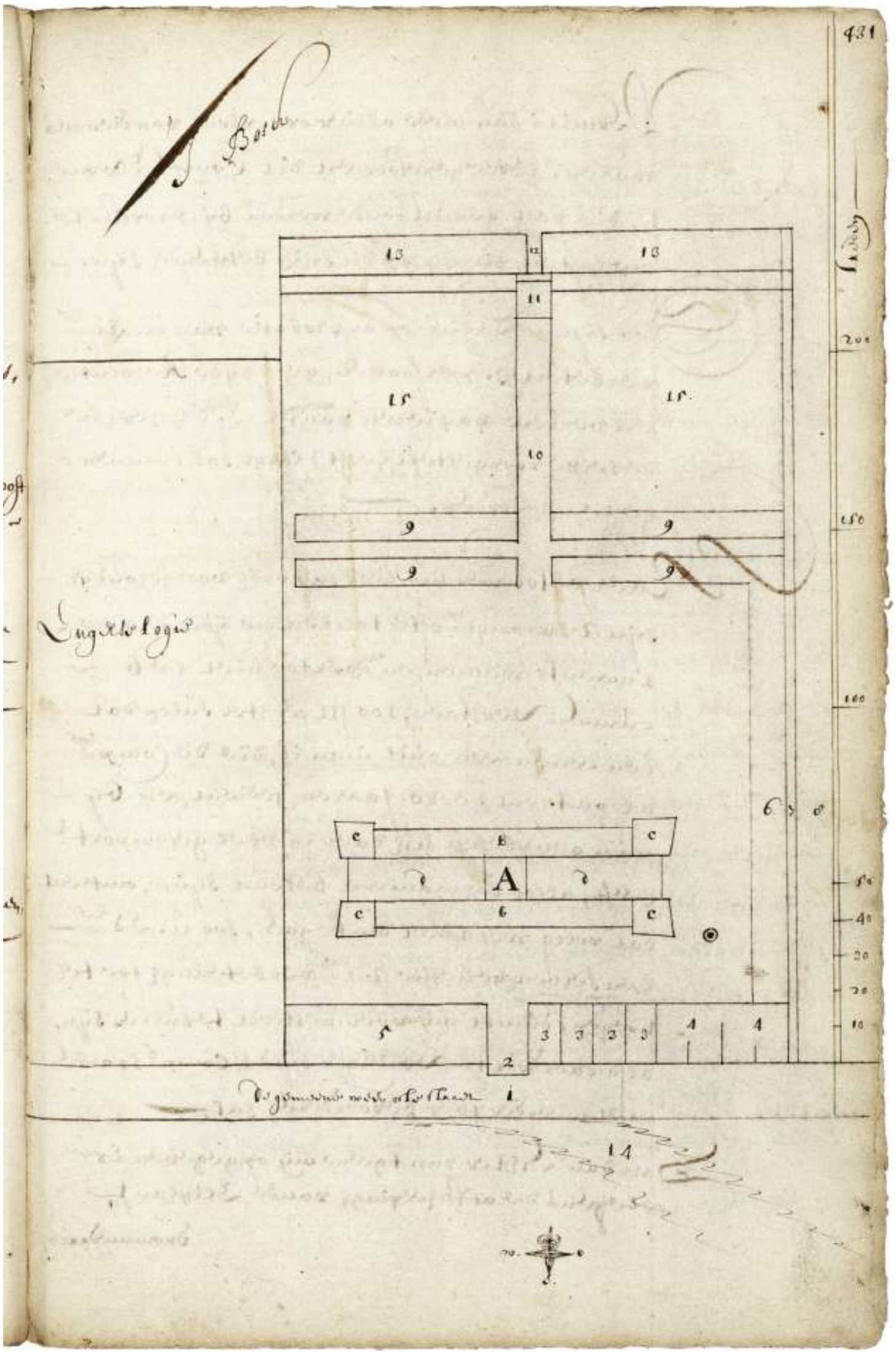

blad 84 onder / sheet 84 below:

Maritiem Museum Rotterdam, Corpus Christi Collectie, K 4089.

[Anoniem, 1670-1679] :
[Anonymous, 1670-1679] :

Jambee Towne.

De stad Djambi.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart met 2 aanzichten in vogelvlucht : ms op papier, sepia, 47 x 98 cm.
1 map with 2 bird's-eye views : ms on paper, sepia, 47 x 98 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.